

Open
MONUMENTENDAG
Leidschendam-Voorburg

Foto: Hein Athmer

Verslag Open monumentendag 2016

De BankGiro Loterij Open Monumentendag wordt jaarlijks georganiseerd door (lokaal) de Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg en (landelijk) het Projectbureau Open Monumentendag van de Stichting Nederland Monumentenland in samenwerking met de BankGiro Loterij. Met dit evenement willen wij gezamenlijk de aandacht voor de monumenten vergroten door dit bijzondere Nederlands cultureel erfgoed toegankelijk te maken en te behouden voor een breed publiek.

De Open Monumentendag 2016 is mede mogelijk gemaakt met subsidie van de gemeente Leidschendam-Voorburg

en de steun van onderstaande sponsors:

En verder m.m.v. Tramweg Stichting, Sport en Welzijn Leidschendam-Voorburg, Glasatelier Refraction, Artibrak (Herenstraat 44), Museum voor Communicatie, Lionsclub Voorburg Prinses Marianne, Rik van Koetsveld, Extrabox, Bakker Vlinder (Middin), De Ooievaart, Restauro Architecten BV en vele vrijwilligers.

VERSLAG OPEN MONUMENTENDAG 2016 in Leidschendam – Voorburg *rond het thema Iconen en symbolen*

Op deze Open Monumentendag hebben iconen en symbolen centraal gestaan. Het gaat dan om monumenten met een iconische waarde in het landschap of in de stad. En om beelden en tekens met een bijzondere betekenis, die zichzelf overstijgt. Stuk voor stuk nauw verbonden met onze individuele en nationale identiteit en cultuur.

In het programma is veel aandacht gegeven aan beeldbepalende monumenten – de iconen in de gemeente – en de verschillende vormen van symbolen, binnen en buiten monumenten. Bij veel monumenten werd met exposities, demonstraties en rondleidingen een succesvolle verbinding gemaakt tussen de beide elementen van het thema, iconen en symbolen. Dat hebben bezoekers erg weten te waarderen. Met de nieuwe openstellingen van het (onlangs gerestaureerde) Sluiswachtershuis in Leidschendam en het Oranjekwartier in Voorburg (symbool van sociale woningbouw en bedrijvigheid in de 20ste eeuw) werd het thema nog eens vanuit twee andere en verschillende invalshoeken belicht.

Naast de thema gerelateerde openstellingen en activiteiten waren ook andere “Parels van Baksteen” in de gemeente opgesteld en werden er andere activiteiten georganiseerd. Voor de bezoekers was er aldus een gevarieerd, over de gemeente gespreid, aanbod, waar veel belangstelling voor was op deze zon overgoten Open Monumentendag.

In dit verslag blikken we terug, en ook een beetje vooruit. Alvast enkele cijfers:

- de 27 opgestelde monumenten werden rond 5.900 keer bezocht
- 18 opgestelde monumenten hadden een directe relatie met het thema
- 3 nieuwe openstellingen en 3 opnieuw geopende monumenten
- 30 senioren namen deel aan de rondritten met bus en boot
- ruim 100 basisscholieren namen deel aan het kinderkunstproject

De organisatie werd mede mogelijk dankzij de enthousiaste samenwerking met de gemeente, 9 sponsors, 11 partners/vrijwilligersorganisaties en de onmisbare inzet van 120 vrijwilligers op de dag zelf bij de monumenten en activiteiten.

Het thema in 2017 is “Boeren Burgers Buitenlui”. De Open Monumentendag valt dan op zaterdag 9 september. We gaan dat graag invullen met u en andere betrokkenen. Uw ideeën zijn welkom en wij houden u van de ontwikkelingen op de hoogte.

Leidschendam – Voorburg, oktober 2016

Bestuur en kern-werkgroep Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg

I. Openstellingen en activiteiten

Openstellingen

In 2016 openden 27 (2015: 25) eigenaren/beheerders hun monument voor het publiek. Daarnaast waren er op 3 andere locaties diverse activiteiten.

De opengestelde monumenten werden rond 5.900 keer bezocht (2015: 5.200) waarmee we de stijgende lijn sinds 2010 voortzetten. Het is niet bekend naar hoeveel monumenten een bezoeker gemiddeld gaat, maar op basis van individuele gesprekken gaan we uit van twee à drie. De vermelde cijfers gaan in alle gevallen uit van aantallen bezoeken.

De Open Monumentendag viel wederom niet, zoals in 2014 en 2013, samen met de Vlietdagen, waardoor de aandacht van het publiek volop naar de opengestelde monumenten ging. Uit de bijgehouden tellijsten blijkt dat ongeveer 15% van de bezoekers uit kinderen bestond. Ook ontvingen de monumenten geïnteresseerde mensen uit andere gemeenten.

Vrijwel alle monumenten zijn dit jaar goed bezocht, al variëren de bezoekersaantallen wel. Het bleek ook dit jaar weer lastig om meer bezoekers te ‘verleiden’ de monumenten in Stompwijk te bezoeken.

De monumenten met activiteiten rond het thema waren erg in de belangstelling.

- Bezoekers hebben in Landhuis Middenburg (420) meer van het pand kunnen bezichtigen dan bij eerdere openstellingen; men kon ook genieten van twee exposities uit het Kinderkunstproject, en de presentatie van het nieuwe boek “Sprakmakende personen in Voorburgse prentkunst”.
- In het Dr. Neherlaboratorium (ook 420) was er veel belangstelling voor de rondleidingen met extra aandacht voor de kunstwerken in het pand, maar kwam men nadrukkelijk ook voor de exposities “Van Telefoniste tot smartphone” en de schilderijen uit het Kinderkunstproject.
- Bij Houtzaagmolen De Salamander (570), één van de Iconen langs De Vliet, waren veel thema-activiteiten voor jong en oud, en werd het gerestaureerde aandrijfwerk van de (teruggehaalde) oorspronkelijke stoommachine feestelijk in werking gesteld.
- In Villa Het Kruispunt (155) was veel belangstelling voor een lezing over het nieuwe boek.
- In de Sint Martinuskerk (200) gaf Sandra van der Waard demonstraties gebrandschilderd glas, een van de exposities van het Kinderkunstproject kon men hier bewonderen en de diaprojecties over het gerestaureerde monumentale prieel Byvliet en over de Symboliek op de Begraafplaatsen in Leidschendam-Voorburg waren hier te zien.

- De H. Petrus- en Pauluskerk (521) trok met haar activiteiten, zoals de demonstratie van Hans Dekeling over het schilderen van iconen, veel bezoekers.
- Bij Molen De Vlieger (200) werd uitleg gegeven over de symboliek van de molen- en wiekentaal.

Veel belangstelling was er ook voor twee nieuwe, bijzondere thema-openstellingen.

- Bij het onlangs gerestaureerde Sluiswachtershuis (355) kregen bezoekers zowel een inkijkje achter de schermen en onder het dak, als informatie over alle symboliek die buiten aan het monument te zien is. Peter van Velzen, restauratie architect, nam bezoekers mee in zijn ervaringen en dilemma’s bij de restauratie van het pand.
- Niet één, maar wel vier panden konden bezocht worden in het Oranjekwartier (120 in elk pand). Al wandelend tussen de panden konden bezoekers in deze wijk kennismaken met de bouwstijl en de vele uitingen van symboliek in de wijk.

Ook voor de andere Iconen van Leidschendam – Voorburg was veel belangstelling. Zoals bij Huygens Hofwijck (370), Museum Swaensteyn (230), Huize Swaensteyn (460), Raadhuis Leidschendam (100), De Peperbus/Dorpskerk (200) en de Oude Kerk (360) met onder meer de beeldtentoonstelling “Bevroren Theater” van Frans Kokshoorn. In de iconen van Stompwijk, De Bles (opnieuw open en beter bekend als Het Blesse Paard, 100) en de Laurentiuskerk (60) was dit jaar de Stichting Oud Stompwijk aanwezig met veel fotomateriaal en verhalen. Op weg naar Stompwijk hebben velen de molens van de Molendriegang zien draaien.

In de dit jaar voor het eerst opengestelde Opifexkerk (100) waren ook enkele tentoonstellingen uit het Kinderkunstproject te zien.

Ook andere monumenten werden goed bezocht, zoals Buitengoed Dorrepaal (300), Franse Kerk (230), Schoolstraat 27 (80), Herenstraat 141-143 (90) en Dieselgemaal De Antagonist (110).

Het Oranjekwartier

Het Oranjekwartier – als symbool van sociale woningbouw en bedrijvigheid in de 20ste eeuw – stond tijdens Open Monumentendag volop in de belangstelling. De opening van de Open Monumentendag vond plaats in de binnentuin van het rijksmonument aan de Loolaan. Het was gelukt om 3 woningen en 1 bedrijfspand open te stellen

voor belangstellenden. Daar werd gedurende de dag veel gebruik van gemaakt. Ondanks vele aanpassingen om de huizen geschikt te maken voor de huidige bewoners, waren in elke woning oorspronkelijke details te zien, die door de trotse bewoners werden getoond. In het opengestelde bedrijfspand werd een diapresentatie getoond met foto's uit het begin van de vorige eeuw. De oudere bewoners van de wijk kwamen daar bij elkaar om verhalen over vroeger te delen. Ook bezochten veel oud bewoners en hun familieleden de wijk. Er was een wandeling uitgezet die aandacht vestigde op de specifieke kenmerken van het Oranjerkwartier: de grote ramen van voormalige winkels, gevelstenen, opschriften en opvallende verschillen in bebouwing. Ongeveer 200 bezoekers hebben een folder met de wandeling meegenomen.

Voor openstellingen en activiteiten is medewerking van betrokkenen een voorwaarde. Dat geldt ook voor deze bijzondere, goed in het thema passende, wijk. Het bleek lastig om contactpersonen in, en/of met kennis van de wijk te vinden. Maar 'pleitbezorgers' Mary van der Zon en Kees van Gijtenbeek ondersteunden ons met raad en daad bij de realisatie van de openstellingen en de activiteiten.

Van telefoniste tot smartphone

In samenwerking met het Museum voor Communicatie in Den Haag stelden we in de lounge van het Dr. Neherlaboratorium een overzichtelijke tentoonstelling van telefoons uit de begintijd tot heden samen. In de meer dan 100 jarige ontwikkeling van de telefoon heeft het voormalige PTT Neherlab in Leidschendam een essentiële rol gespeeld en de tentoonstelling paste dus uitstekend in het thema 'Iconen en symbolen'. Telefoons – in het begin werkte spraakoverdracht nog met tussenkomst van telefonistes, wat we met posters met tekst en beeld inzichtelijk maakten - bestaan al meer dan 100 jaar, maar hebben in die tijd een gestage ontwikkeling in design en techniek doorgemaakt: van draaischijftelefoons tot digitale huis- en smart telefoons met druktoetsen. Met zo'n 30 modellen werd die 100-jarige innovatie getoond; van een historisch houten model tot ons aller handcomputer, de smartphone. Mede door deze tentoonstelling bezocht het publiek in groten getale de hele dag door het Dr. Neherlaboratorium.

In verband met de tijdelijke sluiting van het Museum voor Communicatie is lange tijd onduidelijk geweest of en op welke wijze het museum medewerking aan de tentoonstelling kon verlenen. Medio 2016 is daarvoor het 'groene licht' gegeven, waarna intensief is overlegd over de inrichting met museum en onze contactpersoon bij het Neherpark. De tentoonstelling is mogelijk geworden door een garantiebijdrage van het Van Ravesteyn Fonds.

Symboliek op de begraafplaatsen van Leidschendam, Voorburg en Stompwijk.

Symbolen van de dood zijn zo oud als de mensheid maar passen ook goed in het thema van Open Monumentendag 2016. Begin 19e eeuw komt er in Nederland meer aandacht voor het bezit van een persoonlijk grafmonument, voorheen veelal voorbehouden aan de rijken. De ontstaansgeschiedenis van de oudste begraafplaatsen in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk komt hiermee overeen. De graven werden voorzien van de symbolen van de dood zoals: rouw, trouw, hoop, geloof, gedenken, herdenken, troost en liefde. Deze symbolen weerspiegelen de heersende tijdgeest.

Van deze symbolen is in eigen beheer een powerpoint presentatie gemaakt. Daarbij is getracht de eigen identiteit en de opvallende kenmerken van alle zeven begraafplaatsen te laten uitkomen. Wij hebben daarbij veel medewerking van de gemeente en/of beheerders van begraafplaatsen gehad. In de presentatie zijn symbolen opgenomen van de:

- RK begraafplaats Stompwijk, Dr. Van Noortstraat 88 te Leidschendam.
- RK begraafplaats Sint Agatha, Veurse Achterweg 29 te Leidschendam.
- Algemene Begraafplaats Noorthey, Tuinenlaan 6 te Leidschendam.
- Oude Algemene begraafplaats, Parkweg 105 te Voorburg (de begraafplaats en het grafdelvershuisje zijn rijksmonumenten).
- (Gemeentelijke) Oosterbegraafplaats, Rodelaan 64 te Voorburg
- Hervormde Begraafplaats Wilsveen, 10E te Leidschendam (ook een rijksmonument).
- RK begraafplaats bij de Sint Martinuskerk, Oosteinde 56 te Voorburg

De powerpoint presentatie "Symboliek op de begraafplaatsen van Leidschendam, Voorburg en Stompwijk werd in de Laurentiuskerk te Stompwijk, de Dorpskerk te Leidschendam en de Sint Martinuskerk te Voorburg getoond.

Kinderkunstproject

Een gelukkig toeval maakte dat het buurtfeest Heuveltoppers samenviel met de Open Monumentendag. In het contact hierover met de Stichting Sport en Welzijn Leidschendam – Voorburg ontstond het plan kunstwerken door kinderen gemaakt in het kader van de Brede School te exposeren in de Opifexkerk, een monument dat buiten de geijkte route van andere monumenten ligt. We hoopten zodoende meer bezoekers te trekken voor dit bijzondere bouwwerk. En we onderzochten de mogelijkheid om meer scholen en ook meer monumenten bij het project te betrekken.

Uiteindelijk werkten meer dan 50 kinderen - van de Brede Scholen in Leidschendam-Voorburg, van een centrum van Vlietkinderen en tijdens zomer workshops - onder leiding van lokale kunstenaars aan kunstwerken rondom het thema 'Iconen en symbolen'. Exposities van deze kunstobjecten waren in vijf monumenten te zien:

- “Het symbolische hart van je wijk” door kinderen van de Brede School de Heuvel en de Prinsen Hof (met Annemieke Fierinck als begeleidend kunstenaar) in de Opifexkerk.
- “Expressie Symbolen & iconen” in het Dr. Neherlaboratorium; werken gemaakt door kinderen van vlietkinderen, locatie Spektakel onder begeleiding van Mechteld Kouwenhoven.
- “Afvalkunst, afval symbool van onze tijd: hergebruik in collages en beelden” gemaakt o.l.v. Juliëtte Pestel door kinderen van Brede School de Heuvel in de Sint Martinuskerk.
- “Iconen & symbolen in de Gouden Eeuw” door kinderen van de Montessorischool in Voorburg en Brede School de Wegwijzer in de Opifexkerk en in Buitenplaats Middenburg; De Mobiele Kunstbrigade heeft deze videoproductie - over het reizen in de trekschuit, een ontmoeting met Christiaan Huygens en door kinderen voorgelezen - begeleid.
- “Emotiekunst rondom iconen”, gemaakt door kinderen van Brede School Bovenveen, onder begeleiding van Vanessa Beltgens, in Buitenplaats Middenburg.
- “Het symbool van jouw wijk” door kinderen van Brede School de Heuvel, onder begeleiding van Isabel van Duijne, in de Opifexkerk.
- “Iconen in Voorburg” in Museum Swaensteyn; kunstwerken gemaakt tijdens de zomerweek workshop in het museum in samenwerking met de Mobiele Kunstbrigade.

Het interesseren van kinderen in monumenten vormt steeds een van onze aandachtspunten. Met deze kinderkunst manifestatie ontvingen de monumenten extra bezoek van kinderen en hun ouders.

De samenwerking met Sport en welzijn was inspirerend. De afstemming tussen kunstenaars en monumentbeheerders was niet altijd optimaal. Een monument is tenslotte geen galerie en leent zich niet altijd voor een expositie. Het formaat en kleurstelling van de kinderkunst zal in de toekomst aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen, wil het geëxposeerde werk tot zijn recht komen en iets toevoegen aan de monumentale panden.

Het gemeentewapen

In het Raadhuis in Leidschendam is extra aandacht besteed aan de aanwezige wapenborden. Verder waren er infopanelen over het gemeentewapen en heeft Marcel van der Lans van de Historische Vereniging Voorburg er tweemaal een lezing over het ontstaan van het gemeentewapen gegeven. Twaalf bezoekers hebben de boeiende en inspirerende lezingen gevolgd.

Historische Tram.

De Tramweg-Stichting en het Haags Openbaar Vervoer Museum hebben hun iconen van het openbaar vervoer uit de Haagse regio voor en met het publiek laten rijden. Tussen 11.00 en 17.00 uur maakten ruim 250 ‘reizigers’ een rit per historische tram (waaronder de Gele en de Blauwe Tram) tussen Voorburg Station en het Noorderstrand Scheveningen.

Nieuw boek “Spraakmakende personen in Voorburgse prentkunst”

Historicus en schrijver drs. C.L. van der Leer vertelt in dit boek het verhaal van 23 belangrijke personen uit de geschiedenis van Voorburg aan de hand van bekende en nog onbekende feiten en anekdotes. De opgenomen originele prenten van henzelf en hun leven komen uit de verzameling originele etsen, gravures en litho's van drs. G.M. Duijvestein. De betreffende personen zijn iconen voor zowel Leidschendam-Voorburg als voor de geschiedenis van Nederland. Ze hebben hier bijna allemaal voor kortere of langere tijd gewoond, en hun woningen zijn veelal opgenomen in monumentenroutes. Reden voor onze stichting om de realisatie van dit boek samen met de initiatiefnemers ter hand te nemen.

Het eerste exemplaar van het boek werd op Open Monumentendag door onze voorzitter, Pieter van den Kerkhoff, onder grote belangstelling overhandigd aan burgemeester K. Tigelaar (Klaas) in Landhuis Middenburg.

Kees van der Leer heeft aansluitend een korte lezing over het boek gegeven in monument Villa Het Kruispunt.

Het boek is tot stand gekomen mede dankzij de financiële steun van

- De Frans Mortelmans Stichting
- Zafra – communicatie software
- Siemens Nederland NV
- Stichting Christiaan Huygensprijs
- Charity Stichting Rob Beers
- Apex Group
- C&D Makelaardij

Het boek is te koop in de boekhandels in Leidschendam – Voorburg en omgeving.

Evenement 'De Heuveltoppers'

De Stichting Sport en Welzijn Leidschendam-Voorburg en Woej hebben op 10 september 2016 onder de vlag van 'Dit is jouw buurt' het evenement 'De Heuveltoppers' in de Heuvelwijk in Leidschendam georganiseerd. In het verlengde van de samenwerking rond het Kinderkunstproject is gekeken naar mogelijkheden om ook op andere terreinen tot 'kruisbestuiving' te komen. De volgende initiatieven hebben dit jaar helaas (nog ?) niet tot concrete resultaten geleid:

- op 'De Heuveltoppers' optredende groepen ook optredens te laten verzorgen in monumenten;
- senioren uit de wijk deel te laten nemen aan de rondritten met bus en boot voor senioren;
- gebruik van de Groen TukTuk van het Groenteam voor vervoer tussen het festivalterrein en het Dr. Neherlaboratorium;
- uitwisseling van bezoekers uit alle delen van de gemeente met de buspendel tussen De Sluis, de Opifexkerk en Landhuis Middenburg.

Expositie Iconen & Symbolen

Galerie Artibrak (30) organiseerde een expositie rond het thema Iconen en symbolen. Het werk van twaalf kunstenaars was te zien van 31 augustus t/m 25 september 2016.

Demonstraties door vakmensen

Op initiatief van de betreffende monumenteigenaren/ beheerders zijn demonstraties rond het thema verzorgd door:

- Sandra van der Waart in de St. Martinuskerk (demonstraties gebrandschilderd glas).
- Hans Dekeling in de H. Petrus en Pauluskerk (demonstraties schilderen van iconen).
- Hobbyclub "DE ZELFONTBRANDERS" uit Stompwijk bij Houtzaagmolen De Salamander (werking van stoommachines);
- Bram Zonderop, molenaar van Molen De Vlieger (uitleg molen en wiekentaal).

Activiteiten voor jongeren

Naast het Kinderkunstproject met exposities in vijf monumenten zijn ook door eigenaren (themagerichte) activiteiten voor kinderen georganiseerd.

- In Buitengoed Dorrepaal werden kinderen aangemoedigd het Kabouterbos te bezoeken.
- Kinderboekenwinkel In de Wolken organiseerde een creatieve workshop "Iconisch Voorburg" o.l.v. Annemiek Fierinck.
- In de Sint Martinuskerk en de Dorpskerk waren speurtochten voor kinderen uitgezet.
- Huygens Hofwijck organiseerde speciale familierondleidingen door de tuin.

Muziek in en bij monumenten

Op wisselende tijden was in verschillende monumenten levende muziek te horen. Hierdoor bleven de bezoekers vaak even langer binnen om te genieten van de sfeer en akoestiek. Wij brachten belangstellende musici in contact met de eigenaren van (mogelijk) geïnteresseerde monumenten waarna zij samen afspraken maakten. Omdat de musici, zangers en spelers vaak in Leidschendam- Voorburg wonen brengen zij hun eigen, extra publiek mee. Op hun beurt brengen zij 'hun' groep weer onder de aandacht van een ander en groter publiek.

Bezoekers hebben deze Open Monumentendag kunnen genieten van:

- Carillonspel door Gerda Peters (Oude Kerk)
- Piano en orgelspel (Franse Kerk)
- Orgelbespeling door Rien Rolfes (Oude Kerk)
- Rock- en bluesband Wild Card Dukes Experience (Buitenplaats Middenburg)
- Bespeling van het pijporgel (St. Martinuskerk)
- Maartenskoor onder leiding van Jos Siebers (St. Martinuskerk)
- Ensemble 1001 Nachten (Houtzaagmolen De Salamander)
- A Capellakoor Cantiamo (H. Petrus en Pauluskerk)
- Parochiekoor Con Amore (H. Petrus en Pauluskerk)
- Fluitconcert door Rob Tempelaars (H. Petrus en Pauluskerk)

Pendel over de Vliet

Traditiegetrouw pendelde trekschuit De Hadrianus over de Vliet tussen Buitengoed Dorrepaal en Houtzaagmolen De Salamander. Een gids gaf informatie over de historie van de boot en over de monumenten die gepasseerd werden.

Naast de deelnemers aan de rondritten met bus en boot hebben rond 30 bezoekers gebruik gemaakt van deze pendel.

In tegenstelling tot vorige jaren bleek het vaarschema te krap. Ook blijken niet meer alle opstapplaatsen – na de werkzaamheden aan de oevers in de afgelopen jaren – goed geschikt te zijn voor het opstappen van senioren.

Om terug te keren naar het vertrekpunt, of om verder te gaan naar andere monumenten, is een pendel met een Woej bus ingezet tussen Buitenplaats Middenburg, De Sluis (stopplaats H. Petrus en Pauluskerk) en de Opifexkerk. Van deze pendel is geen gebruik gemaakt.

Georganiseerd door Houtzaagmolen De Salamander konden bezoekers meevaren met De Vlietzeilers tussen de molen, de H. Petrus en Pauluskerk en De Knip.

Rondritten ‘met bus en boot’ voor senioren

Speciaal voor senioren organiseerden we wederom rondritten ‘met bus en boot’. Met een bus van Woej werd een bezoek gebracht aan enkele monumenten en werd op trekschuit De Hadrianus gevaren tussen De Sluis en Buitenplaats Middenburg.

Op zes punten kon men in de gemeente opstappen. Dit “dagvullend programma” kostte € 6,- per persoon (incl. lunchpakket). Deze rondritten zijn mogelijk dankzij de inzet van de bussen en de chauffeurs-vrijwilligers van Woej.

Voor de rondritten zijn aparte flyers gemaakt en medio augustus ruim verspreid bij onder meer alle wijk- en dienstencentra. Ook zijn persberichten in de huis-aan-huisbladen geplaatst, en is de flyer eind augustus ook verspreid tijdens het Cultureel Zomerfestival Julianabaan.

Belangstellenden konden zich dit jaar gedurende een langere periode aanmelden. Uiteindelijk zijn 4 bussen (2015: 7) ingezet en hebben 22 (2015: 50) senioren aan de rondritten deelgenomen. Deze deelnemers waren nog niet eerder mee geweest. Enkele belangstellenden hebben moeten afhaken omdat de opstapplaats voor hen te ver lopen was.

Tijdens de rondritten bezochten de senioren Buitenplaats Middenburg en de in de buurt van De Sluis gelegen monumenten, het Sluiswachters huis en/of de Dorpskerk. Verder heeft elke bus een bezoek gebracht aan enkele van de volgende monumenten: De Bles, Laurentiuskerk, Molendriegang, het Oranjekwartier, Dr. Neherlaboratorium, Raadhuis Leidschendam en/of de Opifexkerk. Bij elk monument werd informatie en/of een rondleiding gegeven. De uitvoering is dit jaar soepel verlopen. De senioren hebben erg van het uitstapje genoten.

Informatiestands en andere activiteiten van / met Erfgoedpartners

Wij bemanden informatiestands bij Huize Swaensteyn in Voorburg Centrum en op het voorplein bij de H. Petrus en Pauluskerk in Leidschendam. Hier werd het publiek geattendeerd op de opengestelde monumenten en kon men de programmakrant en diverse publicaties meenemen.

De Historische Vereniging Voorburg en Stichting Mooi Voorburg hadden informatiestands in Voorburg Centrum, en de Vereniging Erfgoed Leidschendam was te vinden bij de H. Petrus en Pauluskerk. De erfgoedpartners informeerden bezoekers over hun activiteiten en hun publicaties. Mooi Voorburg had in hun tent speciaal aandacht voor Vincent van Gogh, Spinoza en Huygens. Verder hebben bezoekers in de tent kunnen raden waar een aantal gefotografeerde iconen te vinden zijn in Voorburg.

De informatiestand van het Historisch Genootschap De Blauwe Tram stond dit jaar op de Huygenstraverse bij Station Voorburg. Ze hadden geregeld dat de historische trams direct naast de informatiestand stopten, waardoor alle op- en afstappers bij hen langskwamen.

Stichting Hoekenburg gaf informatie vanuit hun vaste stek, t.w. het tuinmanshuis in Park Hoekenburg. Daar was een speciale expositie ingericht met fotomateriaal van 2 Voorburgse iconen, t.w. Dick van den Engh en Elly Smeenk.

Nieuw was de deelname van de Stichting Oud Stompwijk. Zij waren actief met foto-exposities, verhalen en achtergrondinformatie in de monumenten De Bles en de Laurentiuskerk.

Opening en bezoeken wethouder en burgemeester

Voor wethouder Frank Rozenberg waren er drie formele momenten bij monumenten. Bij twee andere monumenten werd een formele handeling verricht door de eerder die week aangetreden nieuwe burgemeester Klaas Tigelaar. Op hun verzoek zijn beide programma's en het aansluitende bezoek aan monumenten gecombineerd.

De ‘rondrit’ begon met de opening van Open Monumentendag door wethouder Frank Rozenberg in het Oranjekwartier in het hofje van het rijksmonument aan de Loolaan. Met veel bewoners, oud-bewoners en andere belangstellenden werd hun kennis van de wijk getest en ging de Open Monumentendag formeel van start. Na een bezoek aan de openstellingen in de wijk onthulde de wethouder vervolgens in de Schoolstraat 27 een schildje van de monumentenroute (van Stichting Mooi Voorburg) en een mozaïek van Vincent van Gogh.

Vervolgens werd bij Molen De Vlieger door Frank Rozenberg samen met de sponsor de nieuwe energievriendelijke verlichting in de molen in gebruik genomen, en stelde de burgemeester bij Houtzaagmolen De Salamander het gerestaureerde aandrijfwerk van de oude stoommachine feestelijk in gebruik.

Na een bezoek aan de informatiestands van de erfgoedpartners en enkele monumenten in de Herenstraat in Voorburg ontving de burgemeester in Landhuis Middenburg het 1e exemplaar van het boek “Sprakmakende personen in Voorburgse prentkunst”.

Met een bezoek aan Middenburg, met aansluitend de Opifexkerk en het evenement De HeuvelToppers werd het bezoek van wethouder en burgemeester aan Open Monumentendag afgesloten. Nieuw dit jaar was dat het vervoer tussen de monumenten plaatsvond met een bus van Woëj.

II. Communicatie

Algemeen

In de maanden voorafgaand aan 10 september 2016 hebben we breed gecommuniceerd over de Open Monumentendag in Leidschendam-Voorburg en informeerden we het publiek over de opengestelde monumenten en de thema activiteiten. We hebben de inwoners van Leidschendam-Voorburg op de hoogte gebracht en uitgedaagd om toch vooral niets van deze dag te missen.

Aangezien er dit jaar geen landelijk themalogo was, is er een eigen themalogo ontworpen door Optima Forma, dat op alle uitingen werd gebruikt. De kleur van het logo werd als basiskleur gebruikt voor alle advertenties, flyers en programmakrant, waarmee we eenheid in alle uitingen hebben bewerkstelligd.

Nieuwsbrieven

In maart 2016 hebben we de eerste nieuwsbrief verstuurd met informatie over het thema, de eerste plannen en een oproep om mee te denken. Deze nieuwsbrief is, zowel per post als per e-mail, verzonden naar alle eigenaren en beheerders van monumenten, contactpersonen, (erfgoed-) partners, vrijwilligers en andere bekende relaties.

De monumenteigenaren hebben we in dezelfde zending een brief gestuurd met het verzoek na te denken over een openstelling van hun monument.

De tweede nieuwsbrief is verzonden in augustus. Hierin een korte weergave van enkele thema activiteiten en aandacht voor de opening. Bij deze nieuwsbrief werd ook de algemene flyer meegestuurd, met het verzoek deze onder de aandacht van zo veel mogelijk mensen te brengen. De tweede nieuwsbrief is alleen per email verzonden naar alle bij ons bekende emailadressen.

Erfgoeddag “Schatten aan de Vliet”

Op zaterdag 16 april 2016 hebben de verschillende partners in het erfgoedpodium zich voor de eerste maal gepresenteerd aan de inwoners en passanten. Ieder deed dat met eigen activiteiten onder de gezamenlijke titel “Schatten aan de Vliet”.

Wij waren die dag met een praat-/stafel aanwezig eerst bij De Sluis in Leidschendam en later voor Huize Swaensteyn in de Herenstraat. Met geïnteresseerden hebben we gesproken over de mogelijke invulling van de komende Open Monumentendag, over monumenten en over hun ervaringen met de ontwikkelingen in de gemeente. Mede door het bij tijd gure weer hebben we niet veel, maar wel interessante gesprekken gevoerd als voer voor de verdere gedachtevorming.

Uw idee is een boek waard

Onder deze titel hebben we in de aanloopmaanden naar Open Monumentendag een wedstrijd georganiseerd rond het thema Iconen en Symbolen. Via Het Krantje, facebook, onze website en de online media werd iedereen opgeroepen haar of zijn idee voor een activiteit, of een foto, tekening, kunstwerk of een ‘monumentale ervaring’ van resp. bij een monument op te sturen. Met elke maand nieuwe kansen, omdat er steeds een ander deelthema centraal stond, t.w.

- **April:** opschriften op gevels; reclame/letters op gevels die ergens voor staan of refereren aan de historie van het gebouw.
- **Mei:** jouw icoon in Leidschendam - Voorburg.
- **Juni:** belangrijke, invloedrijke personen in Leidschendam – Voorburg.
- **Juli:** skyline/silhouetten met markante gebouwen (molen, kerk, stadsgezicht).
- **Augustus:** heraldische en commerciële symboliek.

Onze doelen om langs deze weg zowel de Open Monumentendag op een andere – en al eerder in de tijd – onder de aandacht te brengen, als ideeën op te doen voor de invulling van de dag zijn door het beperkt aantal inzendingen niet echt gerealiseerd. Uiteindelijk hebben we één maal het te winnen boek – Parels van Baksteen – uitgereikt, en wel aan de heer Ton Koster voor zijn artikel over de kunstwerken in het Dr. Neherlaboratorium.

Persberichten

In de weken voorafgaande aan het evenement werden persberichten verstuurd naar de diverse media met wetenswaardigheden over geopende monumenten en de diverse activiteiten. Het Oranjekwartier, de tentoonstelling Van Telefoniste tot Smartphone, de kinderkunst exposities op vijf locaties, de bus/boottochten voor senioren, de beeldpresentaties over de symboliek van begraafplaatsen in drie kerken en het boek “Sprakmakende Personen In Voorburgse prentkunst” werden door de regionale redacties in hun papieren en digitale uitgaven opgenomen. Ook in de rubriek Gemeenteberichten werd redactioneel aandacht besteed aan het jaarlijks terugkerende evenement.

In Het Krantje werden wekelijks advertenties van 10 x 11 cm groot geplaatst, waarin met korte teksten de belangrijkste programmaonderdelen van de Open Monumentendag onder de aandacht werden gebracht. Via een banner op Het Krantje Online, die vanaf 8 augustus tot 10 september geplaatst werd, kon doorgeklikt worden naar onze website www.ond-lv.nl.

In de week na Open Monumentendag werd op de voor- en andere pagina's in Het Krantje uitgebreid teruggeblikt op de druk bezochte Open Monumentendag.

Flyers

Voor de seniorenrondrit per bus en boot werd een flyer gedrukt met een oplage van 1000 exemplaren. Deze werd via Woej busvervoer verspreid onder de wijk- en dienstencentra van Woej, alle wijkverenigingen in Leidschendam-Voorburg en Stompwijk en Woej-bus 47. Verder werd de flyer neergelegd bij bibliotheken in Leidschendam en Voorburg, bij De Bles en de Laurentiuskerk in Stompwijk, bij de Martinuskerk in Voorburg en bij de Dorpskerk en de Petrus en Pauluskerk in Leidschendam.

Een algemene flyer is verspreid in een oplage van 3500 exemplaren bij o.a. bibliotheken in Leidschendam-Voorburg, Leidschenveen, Ypenburg, Nootdorp, Den Haag en Voorschoten. Als bijlage bij de nieuwsbrief werd de flyer per email verspreid onder relaties, monumenteigenaren, monumentbeheerders, erfgoedpartners en vrijwilligers.

De Stichting Sport en Welzijn heeft een gezamenlijke flyer gemaakt over het Kinderkunstproject. In deze kleurige flyer werden de locaties met deelnemende scholen en kunstenaars vermeld. De flyer is verspreid onder de deelnemende scholen, de Woej wijk- en dienstencentra en tijdens het Cultureel Zomerfestival.

De flyers voor de senioren rondrit en de algemene flyers werden tijdens het Cultureel Zomerfestival op 27 augustus 2016 op het Koningin Julianaplein massaal uitgereikt aan bezoekers van onze informatiekraam.

Ook werden de flyers geplaatst op Facebook en onze website www.ond-lv.nl waar deze als PDF-bestand gedownload konden worden. De algemene flyer werd ook geplaatst op de website van de landelijke organisatie waar deze tevens als PDF-bestand gedownload kon worden.

Poster Restauratiefonds

Het Nationaal Restauratiefonds heeft weer alle monument-eigenaren en andere betrokkenen de gelegenheid geboden een gratis poster te laten maken. Op deze poster kon men op eenvoudige wijze een foto van en tekst over het eigen monument plaatsen en daarmee aangeven dat het monument opengesteld werd op Open Monumentendag. We hebben deze mogelijkheid aan de deelnemende eigenaren kenbaar gemaakt.

Poster “De juffrouw van de telefoon”

Voor de tentoonstelling “Van telefoniste tot smartphone” werd een poster gemaakt over “De juffrouw van de telefoon” met informatie afkomstig van het Museum van Communicatie. Deze poster was te zien tijdens de tentoonstelling in het Neherlaboratorium.

Programmakrant

De Programmakrant met alle informatie over openstellingen, activiteiten, het thema en werk van onze erfgoedpartners werd, met een voerpaginaverwijzing, in Het Krantje geplaatst op 4 pagina's in het midden van de krant zodat deze uitneembaar was. Er werd een doordruk gemaakt van 500 exemplaren. Deze waren tijdens de Open Monumentendag verkrijgbaar bij de OMD informatiestands en bij verschillende monumenten in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk. De programmakrant kon ook als PDF-bestand gedownload worden via de website en Facebook en via de landelijke website. De programmakrant is integraal opgenomen in dit verslag.

Overige uitingen

Vanaf eind augustus werden op verschillende plaatsen in Leidschendam-Voorburg in totaal 15 driehoeksborden met 45 affiches op A/0 formaat geplaatst. In dezelfde periode zijn op veel meer plaatsen ook borden en banners van de Vlietdagen geplaatst, waardoor de zichtbaarheid van onze borden enigszins is weggevallen.

Spandoeken met de tekst 'Open Monumentendag 2e zaterdag van september', werden opgehangen in de Herenstraat en de Koningin Julianalaan in Voorburg en op de Damlaan en de Damhouderstraat (Dorpskerk) in Leidschendam. Dit jaar mochten er uiteindelijk helaas toch geen spandoeken worden opgehangen in winkelcentrum Leidsenhage.

Het evenement werd op de Uitladder van 'Cultuurpunt Leidschendam-Voorburg' geplaatst en vermeld op www.aandevliet.nl.

De OMD-kramen werden voorzien van de in 2015 gemaakte meshdoeken met foto's van de meest bekende monumenten van Voorburg: Huygensmuseum Hofwijck, de Oude Kerk, Huize Swaensteyn, Molen De Vlieger en Dorrepaal en van Leidschendam: de Dorpskerk, Raadhuis, Houtzaagmolen De Salamander en het Dr. Neherlaboratorium.

Op de dinsdag voorafgaande aan Open Monumentendag interviewde Midvliet Radio Pieter van den Kerkhoff en Annebet Willink, die uitgebreid enkele programma onderdelen toelichtten.

Midvliet TV maakte tijdens de Open Monumentendag diverse reportages die getoond zijn op deze lokale tv-zender. Ze zijn nog terug te kijken op <https://www.youtube.com/watch?v=iqfm3zmJKWE>

Aan de Bibliotheek aan de Vliet werden foto's van monumenten verstrekt die zijn gebruikt voor erfgoedgerelateerde informatie op multitouchscreens in de bibliotheken van Leidschendam-Voorburg.

Fotograaf

Fotograaf Hein Athmer fotografeerde tal van geopende monumenten en de diverse activiteiten. Een collectie van de foto's is op de OMD website te zien en via <http://www.zoalsheinhetziet.nl/reportagefotografie/open-monumentendag-2016>

Ook van Ot Douwes en Marianne Knijnenburg hebben we foto's ontvangen en is een selectie op onze website te zien.

Landelijke website

De website van de landelijke organisatie voor Open Monumentendag gaf de informatie over openstellingen van monumenten en activiteiten in Leidschendam-Voorburg. Bij alle openstellingen zijn foto's geplaatst en werd uitgebreid informatie verstrekt over de geschiedenis van de monumenten. Daar werden ook de algemene flyer, het vaarschema van de pendelboot en onze programmakrant geplaatst, die daar te downloaden waren.

Eigen website

Aan bureau same-d in Voorburg gaven we de opdracht om een nieuwe website te vervaardigen met een gebruikersvriendelijke CMS (Content Management System), hedendaagse vormgeving en met een responsive functionaliteit als belangrijk uitgangspunt. Na oplevering is er nog veel tijd en energie gaan zitten in zowel het vullen met – anders gestructureerde – informatie als het verder gebruikersvriendelijk maken van de website.

Alle informatie over de opengestelde monumenten en de activiteiten staan nu overzichtelijk vermeld op deze site. Ook zijn alle flyers en de programmakrant op de site te downloaden.

Er is voor gekozen om de geschiedenis van de opengestelde monumenten direct te linken van onze website naar de landelijke website. Hierdoor hoeft deze informatie maar op één plaats te worden bijgehouden. Op onze website geven we meer informatie over de activiteiten. En het is nu mogelijk om te laten zien welke soort activiteiten bij een monument plaatsvinden en een directe koppeling daarmee te maken. Er is een geringe stijging van het aantal bezoekers van de website te zien t.o.v. september 2015: op de dag zelf 288, in 2015 285. In 2014 waren dat er nog 366.

Facebook

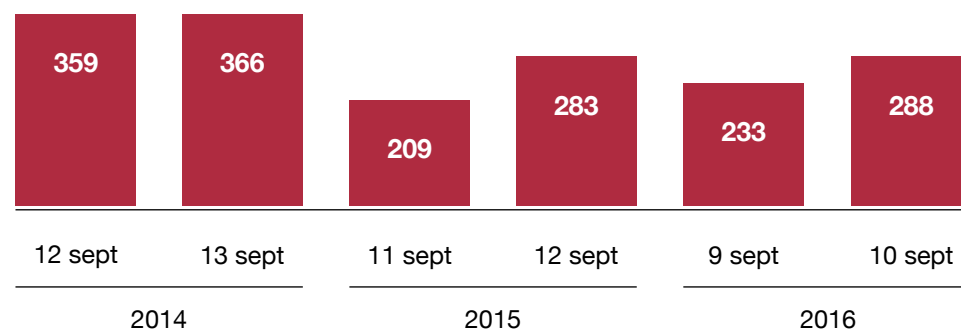
De Facebookpagina van Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg werd het hele jaar door, maar voornamelijk in de maanden juli, augustus en de eerste 9 dagen van september regelmatig van nieuws voorzien. Speciale aandacht werd gegeven aan het thema Iconen & Symbolen. Het aantal 'pagina-vind-ik-leuks' steeg van 95 naar 130. Door de 'likes' en het delen van berichten was het bereik per bericht vaak erg hoog. Een aantal berichten werd door 400 à 500 mensen gezien. Dit resultaat is bereikt zonder betaalde verspreiding. De Facebook berichten worden automatisch doorgelinkt naar Twitter waar het aantal volgers steeg van 241 naar 263.

Grafiek 1.

Grafiek 2.

Bezoeken website dag voor OMD en tijdens OMD

III. Organisatie

Algemeen

De Open Monumentendag werd dit jaar voor de 30e keer georganiseerd. Het wordt al die jaren al lokaal georganiseerd op basis van een landelijk initiatief, met elk jaar een ander thema. Door deze opzet kunnen de lokale comités goed rekening houden met de specifieke mogelijkheden. In Leidschendam - Voorburg is onze stichting als het lokale comité actief. Wij hebben de Open Monumentendag voor de 7e keer in onze gemeente georganiseerd.

De Stichting zet zich in brede zin in voor het vergroten van de belangstelling en het draagvlak voor het behoud en de toekomst van het cultuurhistorisch erfgoed bij alle bewoners van de gemeente. Monumenten en hun bijdrage aan de historie van de drie kernen van de gemeente Leidschendam-Voorburg (Leidschendam, Voorburg en Stompwijk) staan hierin centraal.

Om onze doelstellingen te bereiken

- bevorderen we de openstelling van monumenten op Open Monumentendag,
- organiseren we verbindende activiteiten die bijdragen aan de kennis van en het bezoek aan monumenten op deze dag,
- brengen we op verschillende en eigentijdse wijze openstellingen en activiteiten op Open Monumentendag onder de aandacht van de inwoners,
- houden we in de loop van het jaar een grote groep betrokkenen op de hoogte via Nieuwsbrieven, nieuwsblogs, twitter, facebook, e.d.,
- zoeken we de samenwerking met lokale (vrijwilligers-) organisaties
- en participeren we actief in lokale overleg- en samenwerkingsverbanden.

Andere opzet van de landelijke organisatie

De Stichting Open Monumentendag is de afgelopen 29 jaar initiatiefnemer en aanjager van de Open Monumentendag geweest. Met ingang van 2016 heeft de landelijke stichting een nieuwe hoofdsponsor gekregen en heeft zij de samenwerking gezocht met andere vergelijkbare organisaties. Met de nieuwe sponsor is landelijk de naam van het evenement gewijzigd in “BankGiro Loterij Open Monumentendag”. In publiciteit en op lokaal niveau wordt in het algemeen nog gesproken over de “Open Monumentendag”.

In 2016 is de landelijke stichting in organisatorische zin opgegaan in Stichting Nederland Monumentenland. De initiatiefnemers hebben de ambitie om evenementen te organiseren en interactie tot stand te brengen, die een relevante bijdrage leveren aan kennisdeling over en de beleving van monumenten. Initiatieven die het draagvlak voor monumenten versterken zijn:

- BankGiro Loterij Open Monumentendag (grote publiek)
- Erfgoedfairs (liefhebbers/eigenaren)
- Nationaal Monumentencongres (professionals/ beleidsmakers)
- Nederland Monumentenland (liefhebbers)

Nederland Monumentenland wil deze en andere/ nieuwe initiatieven (laten) organiseren, ondersteunen en innoveren, zodat de betrokkenheid van relevante doelgroepen bij monumenten met gerichte evenementen en communicatie nog groter wordt. Ontmoetingen tussen betrokken en bevlogen mensen en beleving van monumenten zijn de belangrijkste ‘wapens’.

Organisatie van openstellingen en activiteiten

De kern van de Open Monumentendag is de openstelling van monumenten. De eigenaren en beheerders van opengestelde monumenten delen dan hun passie voor het monument met de bezoekers en maken het zo mogelijk onze historie door te geven. Met alleen openstellingen maak je echter geen aantrekkelijke Open Monumentendag voor een breed publiek. Daarom kijken we elk jaar samen met de eigenaren/beheerders van de monumenten en met andere (vrijwilligers-) organisaties naar de mogelijkheden voor invulling van het thema en aansluitende activiteiten. Elk jaar een ander thema, betekent dus elk jaar andere activiteiten. Dat is uitdagend, met elk jaar weer een ander resultaat.

We hebben alle eigenaren van monumenten in maart de nieuwsbrief met reactiekaart gestuurd met de oproep om mee te doen. De respons op deze oproep was in eerste instantie niet groot, maar wel reageerden enkele eigenaren waarmee eerder geen direct contact was. Daarnaast hebben we direct en via onze netwerken contacten

gelegd met andere eigenaren van monumenten. In de contacten met eigenaren/beheerders bespreken we wat in hun situatie haalbaar is. Waar nodig en mogelijk bieden wij hen praktische hulp of ondersteuning bij de publieksbegeleiding. Het is gelukt om weer nieuwe openstellingen (drie) te realiseren. Twee thema-gerelateerde monumenten, die zelden opengaan, deden dit jaar mee.

Op Open Monumentendag zelf zijn de eigenaren/ beheerders, met hun familie, vrienden, de eigen vaste vrijwilligersgroepen en/of hun medewerk(st)ers als vrijwilliger actief om de openstelling en de eigen activiteiten in/rond “hun” monument vorm te geven. Wij stimuleren dat, het is immers “hun” monument. Ook brengen we initiatieven bij elkaar en soms geven we op een of andere wijze ondersteuning. Het is een goede traditie dat we ons bekende koren, musici, activiteitenclubs, ambachtslieden e.d. op de hoogte brengen van het feit dat Open Monumentendag ‘er weer aan komt’. Zij maken een bezoek aan een monument vaak extra aantrekkelijk en het geeft hen de gelegenheid om bekendheid te geven aan hun organisatie. De trots voor en de betrokkenheid van de eigenaren en beheerders bij hun monument en de door hen georganiseerde activiteiten wordt door bezoekers beleefd en erg op prijs gesteld.

Naast de inzet door eigenaren/beheerders en “hun” medewerkers en vrijwilligers zijn ruim 80 (dag-) vrijwilligers actief geweest als

- lid van een koor of ander muziekgezelschap,
- informant en publieksbegeleider,
- erfgoedpartner,
- buschauffeur of schipper,
- coördinator, assistent of “manusje van alles” bij activiteiten,
- rondleider of gids,
- of fotograaf

Wij zijn hen zeer erkentelijk voor hun inzet en bijdrage om de dag voor eigenaren en bezoekers tot een succes te maken.

Als dank voor hun inzet hebben we een zakje met koekjes in de vorm van de Burcht van Voorburg laten maken. Deze zakjes zijn persoonlijk door ons op Open Monumentendag aan de eigenaren/beheerders van opengestelde monumenten, partners en “onze” dag-vrijwilligers overhandigd. De attentie werd, zo bleek uit de reactie, erg op prijs gesteld.

Voor alle betrokkenen hebben we – nadat de vlag van de Open Monumentendag was binnengehaald, de kramen waren opgeruimd, de halteborden waren opgehaald, de muziekinstrumenten ingepakt en de ruimten weer waren ingericht voor “normaal” gebruik – een afsluitende borrel georganiseerd. Dit jaar was dat in de bewonerslounge van het Dr. Neherlaboratorium in Leidschendam. De door Brasserie NL prima verzorgde borrel werd goed bezocht en was erg geanimeerd.

Erfgoedpodium (voorheen Platform Toen)

De verschillende erfgoedpartners in de gemeente ontmoetten elkaar ongeveer 6 keer per jaar in het Erfgoedpodium. Daar worden plannen op elkaar afgestemd en nieuwe initiatieven om het erfgoed in de gemeente voor zowel bewoners als toeristen beter “op de kaart te zetten”.

Museum Swaensteyn treedt op als penvoerder en stimulator. Vanuit Open Monumentendag vinden we dit een belangrijke ontwikkeling die past binnen onze doelstellingen en die we waar mogelijk zullen ondersteunen zonder overigens onze eigen focus los te laten.

Samenwerking met andere (vrijwilligers-) organisaties

In 2016 hebben we veel en nauw samengewerkt met:

- de gemeente Leidschendam-Voorburg, die niet alleen subsidie geeft, maar ook bestuurlijke en ambtelijke ondersteuning; wij ondervinden veel betrokkenheid van de verantwoordelijk wethouder Frank Rozenberg bij onze werkzaamheden;
- onze sponsors, die het ons ook dit jaar gelukkig weer – deels in de vorm van gratis dienstverlening – mogelijk maken activiteiten te organiseren en de Open Monumentendag goed ‘in de markt’ te zetten; als dank voor hun steun vermeldde we in onze publicaties en op onze website hun logo’s;
- De Tramweg Stichting en het Haags Openbaar Vervoer Museum, die de historische trams weer in Voorburg hebben laten rijden;
- Bakker Vlinder (onderdeel van Middin) zorgde voor de lunchpakketten voor onze vrijwilligers, en de verspreiding daarvan;
- Marieke van Zutphen van de Stichting Sport en Welzijn Leidschendam – Voorburg, die de Kinderkunstwedstrijd heeft georganiseerd;
- WoonInvest, voor de ondersteuning bij de activiteiten in het Oranjekwartier;
- Atelier Juliëtte Pestel, Vanessa Beltgens, Isabel van Duijne, Annemieke Fierinck (Mobiele Kunstbrigade) en Mechteld Kouwenhoven die als lokale kunstenaars de kinderworkshops hebben begeleid;

- Woej busvervoer, die voor de senioren een onvergetelijke rondrit hebben verzorgd;
- De Ooievaart die de bootpendel over de Vliet heeft verzorgd;
- Banketbakkerij Wesseling die de attentie voor eigenaren en vrijwilligers heeft verzorgd;
- Lionsclub Prinses Marianne, waarvan enkele leden ook dit jaar weer op Open Monumentendag actief waren als dag-vrijwilliger;
- het St. Maartenscollege, die het mogelijk maakte dat twee scholieren een dag van hun Maatschappelijke Stage bij ons actief konden zijn als dag-vrijwilliger.

Stichting is ANBI erkend

In 2012 hebben we bij de belastingdienst de status van Algemeen Nut Beogende Instelling aangevraagd en verkregen. Met deze ANBI status zijn giften aan de Stichting aftrekbaar.

Samenstelling bestuur en kern-werkgroep

De Stichting Open Monumentendag Leidschendam – Voorburg heeft een kern van bestuurs- en werkgroep-leden. Allen zijn vrijwilliger en ontvangen geen vergoeding.

Voor Open Monumentendag 2016 waren actief:

- P.G.A. van den Kerkhoff (Pieter), voorzitter
- N.A. de Jong (Nettie), secretaris
- A.J. Hundepool (Anco), penningmeester
- R. Hanzon (Rob), lid bestuur
- A. Willink (Annebet), lid kern-werkgroep
- J.A. van Vels – van Dongen (Joke), lid kern-werkgroep
- M.E.M. de Vreught (Kiek), lid kern-werkgroep
- B.J. Dikker Hupkes (Hans), lid kern-werkgroep

Voor Hans Dikker Hupkes en Anco Hundepool was dit hun laatste Open Monumentendag als mede organisatoren. Zij gaan zich richten op andere activiteiten. Wij danken hen zeer voor hun inzet in de afgelopen vier jaar. En gaan op zoek naar nieuwe leden.

IV. Financiën

Financieel verloopt de Open Monumentendag 2016 naar verwachting als volgt:

(in €)	Verwachte realisatie 2016	Interne begroting April 2016	Begroting Gemeente 2016	Realisatie 2015
Kosten				
Activiteiten OMD	2120	4800	2600	2870
Materiaalkosten	2120	2050	2470	2210
Communicatie	8050	7500	6900	9550
Beheerskosten Stichting	2080	1730	1480	1370
Totaal Kosten	14370	16080	13450	16000
Opbrengsten				
Subsidie gemeente L-V	7800	7800	7800	9000
Sponsoring activiteiten	700	775	1100	3035
Sponsoring activiteiten (in natura)	5660	4400	3900	4400
Overig	530	540	650	540
Totaal opbrengsten	14690	13515	13450	16975
Resultaat (+ = positief)	320	-2565	0	975
Reserve na resultaatsbestemming	8265		5980	7945

De realisatiecijfers 2016 zijn nog voorlopige cijfers. In de verwachting is de (geschatte) tegenwaarde van de posten met (bijna) volledige sponsoring in natura opgenomen. De begroting voor de gemeente is opgesteld in mei 2015 ten behoeve van de beschikkingsaanvraag.

In april 2016 is de begroting op basis van de op dat moment bestaande plannen en ideeën verder uitgewerkt in een interne begroting. Deze vertoonde op dat moment nog een aanzienlijk tekort. Uiteindelijk hebben we de verschillende activiteiten voor veel lagere kosten en verder met extra sponsoring (deels in natura) kunnen realiseren. Per saldo verwachten we het jaar – tegen alle verwachtingen in – uiteindelijk met een positief saldo af te sluiten.

De verschuiving van de communicatie naar de website is voor een belangrijk deel gerealiseerd door de vernieuwde website. Met steun van same-d is een nieuwe website gemaakt die ook op smartphones e.d. goed leesbaar is. Voor de kosten van dit herontwerp hadden wij reeds in 2015 een reservering gemaakt.

De vormgeving van onze publicaties, het drukken van de flyers en de posters en het maken van een beeldimpressie van Open Monumentendag zijn

gerealiseerd door dienstverlening om niet door de betrokken bedrijven. De tegenwaarde daarvan (€ 5.100) is onder de post communicatie opgenomen.

De communicatie via de huis-aan-huis bladen heeft door het wegvallen van de Wegener bladen alleen via het Krantje plaatsgevonden. Dit heeft wel tot meer artikelen in het Krantje geleid. De hoge kosten voor de driehoeksboarden zijn een bron van zorg, maar wij vinden dit toch een waardevolle aanvulling op de communicatie.

Van de Gemeente Leidschendam – Voorburg is € 7.800 aan subsidie ontvangen. Dat is minder dan in vorige jaren, maar geeft een goede basis voor het organiseren van activiteiten en het bekendmaken daarvan. Toegezegd is dat we ook voor volgende jaren op dit bedrag kunnen rekenen.

Om een breed en mooi aanbod van openstellingen en (thema gerelateerde) activiteiten gespreid in de gemeente te kunnen realiseren zijn we – ter aanvulling op de basissubsidie van de gemeente – steeds op zoek naar sponsors voor zowel de algemene organisatie als voor specifieke activiteiten. We zijn erg verheugd dat de volgende organisaties dit jaar de Open Monumentendag met een financiële bijdrage hebben mogelijk gemaakt:

Zwart & Partners Netwerk Notarissen	€ 350
SIMA Installatietechniek	€ 350
Totaal	€ 700
Van Ravesteyn Fonds	€ 750
garantiebijdrage voor expositie “Van telefoniste tot Smartphone” (aanwending uiteindelijk niet nodig gebleken).	

Sponsoring door levering tegen korting of volledig in natura is verkregen van:

- Optima Forma b.v. (uniformeren en opmaak van programmakrant, posters, flyers, e.d.)
- Woej (inzet medewerkers en bussen voor senioren rondritten)
- Opmeer Drukkerij (drukken en leveren flyers, bijdrage in activiteitenverslag)
- Hein Athmer (beeldimpressie)
- Extrabox Rijswijk (opslagruimte voor materialen)

- Stichting Sport en Welzijn Leidschendam – Voorburg (organisatie kinderkunstproject)
- Museum voor Communicatie (bijdrage in expositie ‘Van Telefoniste tot Smartphone’)
- Banketbakkerij Wesseling (attentie voor eigenaren, dag-vrijwilligers en partners)
- Peter van Velzen van Restauro Architecten (rondleiding rond Sluiswachtershuis)
- Rik van Koetsveld, Lions Club Prinses Marianne en St. Maartenscollege (inzet dag-vrijwilligers)

In zijn totaliteit wordt nu een positief saldo verwacht van € 320 wat toegevoegd wordt aan de bestemmingsreserve. Hiermee komt de bestemmingsreserve op € 8.265. Bij het samenstellen van de programmering streven wij er nadrukkelijk naar verlies noch winst te maken. De bestemmingsreserve wordt gebruikt als tijdelijke buffer bij het opzetten van activiteiten (wanneer nog geen zekerheid bestaat over omvang van de kosten en/of te verkrijgen sponsoring) en om onverwachte tegenvallers op te vangen.

V. Vooruitblik naar 2017

Als Stichting hebben we dit jaar voor de 7e keer de Open Monumentendag in Leidschendam – Voorburg georganiseerd. Dat hebben we kunnen realiseren door de medewerking van eigenaren van monumenten, de gemeente, (erfgoed-) partners, vrijwilligers (-organisaties) en sponsors. We hebben daarbij ervaren dat het elk jaar wisselende thema van Open Monumentendag ons steeds zowel voor nieuwe organisatorische en financiële uitdagingen stelt als ruimte biedt voor nieuwe openstellingen en bijzondere activiteiten. En het is verheugend om te kunnen vaststellen dat bezoekers en betrokkenen het aanbod waarderen en erop afkomen resp. aan meewerken.

Voor onze organisatie is het van groot belang geweest dat eind 2015 duidelijk is geworden dat de gemeente de komende jaren de Open Monumentendag substantieel blijft ondersteunen en dat ook de continuïteit van de landelijke ondersteuningsorganisatie is gewaarborgd.

We gaan op weg naar de Open Monumentendag 2017, op zaterdag 9 september, met het thema “Boeren

Burgers Buitenlui’. Een goed bij onze gemeente passend thema. We hopen met medewerking van velen dan weer een mooi aanbod van openstellingen en activiteiten te kunnen realiseren. En verder gaan we door met het “robuust” maken van de organisatie, en werken we in het bijzonder aan (in willekeurige volgorde):

- a) een effectieve mix tussen communicatie op papier, via e-mail en online en in de straat;
- b) een (meerjarige) samenwerking met bedrijven en organisaties in de vorm van activiteiten en/of sponsoring (in natura);
- c) het onderhouden en verbreden van de contacten met eigenaren en beheerders;
- d) het realiseren van samenwerkingsverbanden met enthousiaste vrijwilligers en met andere (vrijwilligers-) organisaties voor de ondersteuning bij het opzetten van activiteiten en/of de organisatie op de dag zelf;
- e) het weer op sterkte krijgen van bestuur en kernwerkgroep.

PROGRAMMAKRANT

Open Monumentendag 2016

Open
MONUMENTENDAG
Leidschendam-Voorburg

Gemeente
Leidschendam-Voorburg

Zaterdag 10 september 2016 | 10.00 – 17.00 uur*

* Tenzij anders aangegeven

Welkom op Open Monumentendag 2016

De Open Monumentendag in Leidschendam-Voorburg is de jaarlijkse gelegenheid om de vele verschillende, fraaie en unieke monumenten in onze gemeente te bezoeken. U bent van harte uitgenodigd om een dag lang van dit uitgebreide historische erfgoed plus de vele aantrekkelijke activiteiten te genieten, die in het kader van het thema Iconen en Symbolen zijn georganiseerd.

Het is weer een vol programma, waarover u alles in deze bijlage kunt

lezen. Zo kunt u bijvoorbeeld kennis maken met het Oranjekwartier. Deze wijk in Voorburg staat symbool voor de sociale woningbouw en bedrijvigheid in de 20ste eeuw. In Leidschendam bevindt zich het voormalige PTT Dr. Neherlaboratorium – nu Neherpark – dat symbool staat voor de technische ontwikkelingen en de vooruitgang in de (tele)communicatie. Het gebouw is te bezichtigen onder leiding van een gids en de tentoonstelling "Van telefoniste tot Smartphone" maakt een bezoekje extra aantrekkelijk. Maar ga vooral ook naar de monumenten en activiteiten in het bruisende Huygenskwartier, zoals in

museum Huygens' Hofwijck, Huize Swaensteyn, Museum Swaensteyn, De Franse Kerk en de Oude Kerk. En betrek natuurlijk de historische Houtzaagmolen De Salamander, Molen De Vlieger en de Molendriegang in Stompwijk in uw 'Monumenten City Tour'.

Ik ben erg blij dat ook kinderen bij de Open Monumentendag zijn betrokken. Het afgelopen halfjaar hebben leerlingen van de Brede Scholen in Leidschendam-Voorburg keihard gewerkt aan Het Grote Kinderkunstproject. Zij creëerden onder leiding van lokale kunstenaars prachtige kunstwerken die in

verschillende monumenten te bewonderen zijn. Kortom, voldoende aanraders om een volle dag in en van Leidschendam-Voorburg te genieten.

Ik wens de organisatie, de Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg, alle eigenaren die hun bezit openstellen en de vele vrijwilligers die deze dag mogelijk maken veel succes met de Open Monumentendag en wil hen bedanken voor hun enthousiaste inzet.

Frank Rozenberg
Wethouder Cultuurhistorie

BankGiro Loterij Open Monumentendag

Dit jaarlijkse evenement wordt georganiseerd door de Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg en Stichting Open Monumentendag in samenwerking met de BankGiro Loterij. Met dit evenement willen we de aandacht voor dit Nederlands cultureel erfgoed vergroten, toegankelijk maken en behouden voor een breed publiek. Op Open Monumentendag zijn duizenden monumenten gratis toegankelijk voor het publiek, herkenbaar aan de Open Monumentendagvlag. Open Monumentendag draagt al 30 jaar bij aan de bewustwording en het behoud van monumenten. En daarmee ook aan de betekenis, het hergebruik en de toekomst van monumenten.

Officiële opening

Wethouder Frank Rozenberg geeft op zaterdag 10 september om 10.00 uur het officiële startsein voor de Open Monumentendag in Leidschendam-Voorburg bij de poort naar het hofje van de Loolaan in Voorburg. U bent van harte welkom.

Het Oranjekwartier

Symbool van sociale woningbouw en bedrijvigheid in de 20ste eeuw

Het Oosteindekwartier, of beter bekend als het Oranjekwartier is een bijzondere wijk, gelegen in het vierkant Rembrandtlaan, Oosteinde, Weverslaan en Parkweg.

Opvallend in deze wijk is het grote aantal winkeliers en ondernemers dat hier altijd gevestigd was. De panden op elke hoek zijn van oudsher winkelpanden, nu nog te zien aan de grote etalageramen. Als

u door de wijk loopt ziet u telkens weer nieuwe details, gevelstenen, bijzondere daken, speelse bouw etc.

Om u met dit symbool van sociale woningbouw en bedrijvigheid in de 20ste eeuw kennis te laten maken is een speciale wandeling door de wijk uitgezet. De flyer is gratis te verkrijgen op 10 september bij de stands van Open Monumentendag en in het hofje. De wandeling start vanuit het hofje van het Woningbouwcomplex Loolaan, dat is

gebouwd in opdracht van de Voorburgsche Woningbouwvereniging en telt 33 woningen, ontworpen door Jos Duijnste, de architect die ook de Haagse Passage ontwierp. De bouwstijl kan beschouwd worden als een vereenvoudigde variant van de Amsterdamse School.

Er is kortom veel te zien en te beleven in deze typisch Voorburgse wijk. Haal de flyer op, en wandel de speciale 'monumententour' door de wijk.

Het thema van de 30ste Open Monumentendag

Iconen & Symbolen

Tijdens deze editie van 2016 staan iconen en symbolen centraal. Daarmee wordt verwezen naar beelden en tekens met een bijzondere betekenis, die zichzelf overstijgt.

In monumenten zie je ze overal, van binnen en van buiten. De monumenten zelf kunnen ook iconische waarde hebben in het landschap of in de stad, zoals kerktorens, molens, stadhuizen en kastelen. Stuk voor stuk staan ze symbool voor onze cultuur die nauw verbonden is met onze individuele en nationale identiteit. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft vele prachtige monumenten met een iconische waarde.

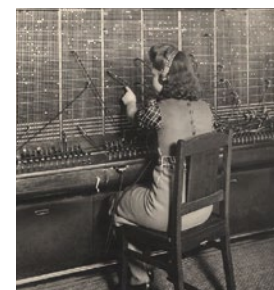
Tentoonstelling in het Dr. Neherlaboratorium

Van telefoniste tot smartphone

Met dank aan het Haagse Museum voor Communicatie is in de lounge van het Neherpark een kleine tentoonstelling van telefoons uit de begintijd tot heden samengesteld.

In die ontwikkeling heeft het voormalige PTT Neherlab een essentiële rol gespeeld en de tentoonstelling past dus in het thema Iconen en Symbolen.

Telefoons – in het begin werkte spraakoverdracht nog met tussenkomst van telefonistes – bestaan al meer dan 100 jaar, maar hebben in die tijd een gestage ontwikkeling in design en techniek doorgemaakt; van draaischijf-telefoons tot digitale huis- en smart telefoons met druktoetsen. Met zo'n 25 modellen wordt die 100-jarige innovatie getoond; van een historisch houten model tot ons aller handcomputer, de smartphone.

Geopende monumenten en hun activiteiten

In dit overzicht staan alle geopende monumenten die op zaterdag 10 september 2016 tussen 10.00 en 17.00 uur (tenzij anders vermeld) gratis zijn te bezichtigen. De nummers geven de plaats op de plattegrond aan. Neem deze bijlage mee op uw 'Monumenten City Tour'.

Voorburg

1. Buitengoed Dorrepaal

» Westvlietweg 115 (geopend van 10.00 - 16.00 uur)

De benedenverdieping van de statige villa is geopend en ook de kelder kan worden bekeken. In de Madurozaal is veel te zien over George Maduro, die een belangrijke rol speelde in de Tweede Wereldoorlog bij de slag om Ypenburg en die dit jaar 100 jaar geworden zou zijn. In de villa en in de mooie theetuin is koffie en thee verkrijgbaar. Loop het Ommetje Dorrepaal en bezoek het Kabouterbos met de kinderen. Tegenover Buitengoed Dorrepaal bij het grasveld naast de kerk is een stopplaats van de trekschuit die over de Vliet pendelt.

2. Villa Het Kruispunt

» Westeinde 43

Eigenaren geven toelichting en doorlopende presentatie van historische beelden van de villa. Om 15.00 uur geeft Kees van der Leer een korte lezing over het boek "Sprakmakende personen in Voorburgse prentkunst". Een door Kees van der Leer en Gerard Duijvestein gesigneerd exemplaar is te koop voor € 20,-.

3. Buitenplaats Middenburg

» Westeinde 28

Frank Blokland geeft lezingen (3 à 5 keer) over de historie van Middenburg. Om 14.00 uur wordt het eerste exemplaar van het boek "Sprakmakende personen in Voorburgse prentkunst" overhandigd aan de burgemeester Klaas Tigelaar. Exposities: kinderkunstproject: 'Emotiekunst random iconen' door kinderen van Brede School Bovenveen (kunstenaar: Vanessa Beltgens/stichting Woej) en 'Iconen & symbolen in de Gouden Eeuw' door kinderen van Montessori-school in Voorburg en Brede School de Wegwijzer (kunstenaar: Mobile Kunstbrigade). Optreden Wild Card Dukes Experience. Vervoer naar Opifexkerk en/of Sluiscomplex mogelijk met de Woej-busjes. Helaas is de toegankelijkheid beperkt door een trap. Hier is ook een opstapplaats voor de boot die over de Vliet pendelt.

OPNIEUW OPEN

4. Huygens' Hofwijck

» Westeinde 2 (geopend van 11.00 - 17.00 uur)

Tuin en museum alleen toegankelijk via de (nieuwe) hoofdingang. Elk half uur is er een korte rondleiding door de tuin. Deze start op het voorplein van Huis Hofwijck. Het publiek kan op eigen gelegenheid het museum en de tentoonstelling bekijken. Op elke etage is een gids aanwezig. In de keuken is informatie over de Oudhollandse keuken. In de tuin zijn koffie, thee en een versnapering verkrijgbaar. De winkel is geopend. Achter het museum is aan de Vliet een stopplaats voor trekschuit de Hadrianus. Deze is vanaf 10.40 uur bereikbaar.

5. Kinderboekwinkel In de Wolken

» Herenstraat 167

Loop gerust de winkel binnen en kijk naar het plafond met haar bijzonder stucwerk. Speciaal voor kinderen van 7 t/m 12 jaar is er een creatieve workshop "Iconisch Voorburg" van 13.00 - 14.30 uur o.l.v. Annemiek Fierinck. Aanmelden/inschrijven bij Kinderboekwinkel In de Wolken.

6. Voormalig woonwinkelpand

» Herenstraat 141

Neem een kijkje in de verstilde binnentuin waar de geluiden van de winkelstraat niet doordringen. Ook de benedenverdieping is te bezichtigen.

7. Woonhuis

» Schoolstraat 27 (geopend van 11.00 - 15.00 uur)

Op de zolder van de Schoolstraat zijn bij verbouwingen pentekeningen van Vincent van Gogh gevonden en brieven tonen aan dat hij daar vaak op bezoek is geweest. Een mooi verhaal, dat graag door de eigenaar wordt verteld. Om 11.00 uur onthulling door wethouder Rozenberg en Stichting Mooi Voorburg van schildje Monumenten-route en een mozaïek aan de zijkant van het huis met de beeltenis van Vincent van Gogh, gemaakt door Frits Spaans.

8. Franse Kerk

» Franse Kerkstraat 24

Er zijn regelmatig muzikale optredens door verschillende organisten en pianisten. Daarnaast bent u van harte welkom om rond te kijken in de kerk. Er staan gastvrouwen/gastheren klaar die meer informatie kunnen geven over deze Franse Kerk.

9. Museum Swaensteyn (voorheen Stadsmuseum)

» Herenstraat 101 (geopend van 11.00 - 17.00 uur)

Filtsrondleiding van Museum Swaensteyn naar Huize Swaensteyn, korte uitleg over beide panden, mini stadswandeling. Expositie kinderkunstproject "Iconen in Voorburg" door kinderen Zomerweek Museum Swaensteyn i.s.m. Mobile Kunstbrigade.

10. Kunstuitleen

» Herenstraat 92 (geopend van 11.00 - 17.00 uur)

Buiten dat het leuk is om de drie verdiepingen van het smalste pandje van Voorburg te bewonderen zijn er zoldervondsten uitgestald en te koop.

11. Huize Swaensteyn

» Herenstraat 72 - 74

Let eens op de houten sleutelstukken van de balkconstructie en houten schouwen in het huis; glas-in-lood uit 1632 met zwaanmotief; ijzeren hang en sluitwerk met zwaanmotief; tegeltableaus en ornamenten gevel.

12. Oude Kerk

» Herenstraat 77

Er wordt een carillonconcert gegeven door de beiaardier van Voorburg, Gerda Peters, en zoals altijd is dat een 'Open Toren Concert'; tussen 11.00 en 12.00 uur kan men de toren beklimmen om haar concert van nabij mee te maken. De klimmers moeten wel ouder dan acht jaar zijn, goed ter been en geen hoogtevrees hebben! Het concert is rond de kerk

gratis te beluisteren en de beiaardier is te volgen op een videoscherm.

- 11.00 - 17.00 uur 'Bevroren Theater', beeldtentoonstelling van Frans Kokshoorn;
- 12.00 - 17.00 uur orgelbespeling door Rien Rolles;
- 15.30 uur optreden door de Voorburgse Oratorium Vereniging.

13. Sint Martinuskerk

» Oosteinde 56 (open tot 16.00 uur)

Koor- en orgelmuziek zijn vertrouwde klanken in deze kerk. Ook op deze OMD zijn er oorspronkelijke programma's.

- Op verzoek kan men rondgeleid worden door de sinds 2012 gerenoveerde kerk;
- Expositie kerkschatten uit de kerk in de dagkapel;
- Speurtocht voor kinderen;
- Bespeling van het pijporgel (12.00 - 12.30u) en optreden door het Maartenskoor (13.30 - 14.00u);
- In de lange gang van de kerk is het kinderkunstproject 'Afvalkunst' door kinderen van Brede School de Heuvel (kunstenaar: Juliette Pestel);
- Sandra van der Waart van Glasatelier Refraction geeft een demonstratie gebrandschilderd glas.
- Diapresentatie Symboliek op begraafplaatsen in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk, afgewisseld met diapresentatie over Byvliet;
- Bij het monumentale prieel Byvliet wordt informatie gegeven over de recente restauratie ervan.
- In de tuin wordt koffie en thee geschenken;
- Trekschuit De Hadrianus legt regelmatig aan bij de steiger van de kerk.

14. Oranjekwartier

» Loolaan en omgeving - woningbouwcomplex symbool van sociale woningbouw

Dit woningbouwcomplex werd in 1917/1918 in opdracht van de Voorburgsche Woningbouwvereniging gebouwd. Deze vereniging werd in 1914 opgericht met het doel om arbeiderswoningen te bouwen. De woningbouwblokken liggen in een U-vorm langs de Parkweg - Loolaan - Nieuwstraat. Een aantal woningen is geopend voor bezoekers; u bent welkom op Loolaan 91 (huis in hofje), Sophiastraat 23 en 25 en in de Nieuwstraat 25, het pand van ad vorm met de oranje deuren, waar een doorlopende diapresentatie te zien is over de geschiedenis

van de wijk. Volg de uitgezette wandelroute (route folder gratis verkrijgbaar bij een van de stands van OMD) in het Oranjekwartier, luister naar de enthousiaste verhalen van de (oud) bewoners van de wijk, vind de gevelopschriften die in de route folder staan en beantwoord de vragen.

De officiële opening van de Open Monumentendag door wethouder Frank Rozenberg vindt hier plaats om 10.00 uur bij de poort naar het hofje van de Loolaan.

15. Molen De Vlieger

» Essepad 3

Molen de Vlieger is een van de oudste poldermolens van Nederland en is volledig maalvaardig. Het is een achtkantige houten molen, gedekt met riet op lage voet, een icoon dat het bezoeken meer dan waard is. Om 12.30u en 14.30u laat molenaar Bram Zonderop de molen spreken in zijn eigen 'wiekentaal'. Om 12.00u wordt de nieuwe energievriendelijke verlichting in de molen officieel ontstoken in het bijzijn van de sponsor LTG Europe, wethouder Rozenberg en andere belangstellenden.

Leidschendam

16. Dr. Neherlaboratorium

» Neherpark/Sint Paulusstraat 4

Van 10.30 - 16.30 uur zijn er elk uur rondleidingen door de monumentale gedeelten van het pand (hal, auditorium, directievlugleugel en binnentuin). De toren is om veiligheidsredenen niet toegankelijk. Expositie kinderkunstproject "Expressie Symbolen & Iconen" door Vliet-kinderen. Kunstenaar: Mechteld

Kouwenhoven. In de bewonerslounge van het Neherpark is de tentoonstelling "Van Telefoniste tot Smartphone" te zien, opgezet in samenwerking met het Museum voor Communicatie in Den Haag.

17. Opifex-kerk

» Burgemeester Sweetslaan 5

Er is informatie over gebouw en Crossroads Church. Exposities kinderkunstproject: - "Het symbolische hart van je wijk" door kinderen van Brede School De Heuvel en Prinsenhof (kunstenaar Annemiek Fierinck) - "Het symbool van jouw wijk" door kinderen van Brede School De Heuvel (kunstenaar Isabel van Duijne) - "Iconen & Symbolen in de Gouden Eeuw" door kinderen van Montessori-school in Voorburg en Brede School de Wegwijzer (kunstenaar Mobile Kunstbrigade)

Vervoer van Opifex naar Middenburg en/of De Sluis is mogelijk met Woej-bussen en/of Woej-buslijn 47.

De eerste editie van de Heuvel-Toppers vindt plaats op en rond het Kennedyplein in Leidschendam. SenW Leidschendam-Voorburg en Woej De Groene Loper organiseren 'De Heuvel-Toppers', een gloednieuw evenement in de Heuvelwijk in Leidschendam! Het wijkfestival

Rondrit met historische tram

De Tramweg-Stichting en het Haags Openbaar Vervoer Museum laten hun iconen van het openbaar vervoer uit de Haagse regio weer voor publiek rijden. U kunt tussen 11.00 en 17.00 uur genieten van een rit per historische tram (waaronder de Blauwe Tram) tussen Voorburg Station en het Noorderstrand Scheveningen. Elke 30 minuten vertrekt er een tram. De kaartjes koopt men bij de conducteur op de tram. Er zijn geen reductietarieven, OV-Chip-kaart en Ooievaarkaart zijn dus niet geldig. Er kan alleen met contant geld worden betaald, er is geen PIN aanwzig. Met een kaartje kan niet worden overgestapt tussen de historische trams. Er kan bij allehaltes onderweg op verzoek worden in- of uitgestapt.

Seniorenrondrit per bus en boot

Speciaal voor senioren wordt een rondrit verzorgd met de bus en de boot de "Hadrianus" met een bezoek aan enkele monumenten. Kosten € 6 p.p. inclusief een lunchpakket.

Vaarschema pendelboot over De Vliet door trekschuit De Hadrianus

Bierkade, Den Haag	10.00	
① L.o. Buitengoed Dorrepaal bij grasveld kerk	10.35	13.30
② Buitenplaats Middenburg bij grasveld landhuis	10.40	13.35
③ Hofwijk	10.50	13.45
④ Kerkbrug	11.00	13.55
⑤ St. Martinuskerk	11.15	14.10
⑥ De Sluis (bij Dolk gemaal)	11.30	14.25
⑦ Petrus en Pauluskerk	11.40	14.35
⑧ Houtzaagmolen De Salamander	11.50	14.45
⑧ Houtzaagmolen De Salamander	12.00	14.55
⑦ Petrus en Pauluskerk	12.10	15.05
⑥ De Sluis (bij Dolk gemaal)	12.25	15.20
⑤ St. Martinuskerk	12.40	15.35
④ Kerkbrug	12.55	15.50
③ Hofwijk	13.05	16.00
② Buitenplaats Middenburg bij grasveld landhuis	13.15	16.10
① L.o. Buitengoed Dorrepaal bij grasveld kerk	13.20	16.15

(tijden onder voorbehoud en afhankelijk van drukte bij de sluis)

Kosten € 3,00 per persoon, te betalen op de boot en geldig voor de hele dag. De trekschuit brengt u bij opengestelde monumenten in de gemeente; breng een bezoek en ga met de volgende boot weer terug; direct mee terug varen is alleen mogelijk indien er plaats is (ter beoordeling van de schipper en de organisatie). **Reserveren is niet mogelijk.**

Monumenten te bereiken vanaf halteplaats:

- ① Buitengoed Dorrepaal en Villa Het Kruispunt
- ② Buitenplaats Middenburg
- ③ Huygen's Hofwijk
- ④ Kinderboekwinkel In de Wolken, Woon/winkelpand Herenstraat 141-143, Franse Kerk, Kunsttuin, Huize Swaensteyn en de Oude Kerk
- ⑤ St. Martinuskerk en Oranjekwartier woningbouwcomplex Loolaan
- ⑥ Dorpskerk (Peperbus) en Sluisgebied met Sluiswachterskantoor, IJssalon Fanielje en
- ⑦ H. Petrus en Pauluskerk
- ⑧ Houtzaagmolen De Salamander

Er is aanvullend vervoer mogelijk met Woej-busjes en/of Woej-buslijn 47 tussen de stopplaatsen Opifexkerk en Buitengoed Middenburg en/of de H. Petrus en Pauluskerk.

wordt georganiseerd voor en door buurtbewoners van alle leeftijden. Vanaf 12.00 uur zijn er op en rond het Kennedyplein tal van optredens en activiteiten. Het volledige programma is te vinden op de Facebook pagina van de HeuvelToppers. De Groen-tuktuk van het Groenteam gaat mensen vervoeren van het festivalterrein naar het Neherlaboratorium.

18. Raadhuis

>> Raadhuisplein 1

Dit pand van Kropholler is in 2014 geheel gerenoveerd. Er zijn regelmatig rondleidingen met speciale aandacht voor de in het pand aanwezige wapenborden. Er zijn infopanelen over het gemeentewapen en om 12.00 en 14.00 uur geeft Marcel van der Lans van de Historische Vereniging Voorburg een lezing over het ontstaan van het gemeentewapen.

19. Houtzaagmolen De Salamander

>> De Wiek 19

Er zijn rondleidingen, de molen zaagt en houtdraaiers laten hun kunsten zien. Om 12.00 uur wordt de gerestaureerde Stoommachine door de Burgemeester en genodigden feestelijk in gebruik genomen. Ensemble 1001 Nachten speelt hierbij klassieke en bijpassende muziek vanaf de stelling. Dat optreden wordt om 15.00 uur herhaald. De stoommachines van de Stoommachineclub uit Stompwijk staan op het veldje naast de molen. De Vlietseilers zullen met regelmatige pauzes afvaren vanaf de Petrus en Paulus kerk naar de Salamander en de Knp vice versa, waarbij op genoemde locaties kan worden op- en afgestapt. Scouting vermaakt kinderen op het water. Door Wings & Roots wordt Goede doelen koffie geschonken tegen een kleine vergoeding. Alle activiteiten worden aangekondigd door het luiden van de oorspronkelijke 240 jaar oude bel. De pendel over de Vliet legt regelmatig bij de steiger van de molen aan.

20. H. Petrus en Pauluskerk

>> Sluiskant 28 - 29

- 11.00 uur: Concert à capella koor Cantiamo;
- 13.00 uur: Concert Parochiekoor Con Amore;
- 15.00 uur: kort fluitconcert Rob Tempelaars.

Hans Dekeling demonstreert het schilderen van iconen en vertelt daar over. Buiten wordt men uitgenodigd om een intentiekaarsje te ontsteken. Er zijn gastheren en -vrouwen aanwezig om een en ander te vertellen of een kleine rondleiding te verzorgen. Er zijn voldoende brochures aanwezig om zelfstandig een rondgang door de kerk te maken of de Trinitas-icoon in de Petrus en Pauluskerk te bestuderen. Ook hier is een aanlegplaats voor de pendelboot over de Vliet. Vervoer naar Opifexkerk en/of Middenburg mogelijk met Woej-busjes.

21. Woon-winkelpand (IJssalon Fanielje)

>> Sluisplein 6

Dit pand is in 1915 door de Leidschendamse aannemer en timmerman Th. C. Halverhout voor de Gebr. Van der Zon ontworpen en gebouwd. Het bouwjaar staat hoog in de gevel in de driehoekige delen vermeld. De voorgevel is tot in de details bijzonder gaaf bewaard gebleven. Ook de originele vloer is nog aanwezig. De stijl is de zogenaamde overgangs-architectuur, waarbij elementen uit de art nouveau en uit de neorenaissance zijn gecombineerd.

22. Sluiswachterkantoor

>> Sluisplein 10

Het in 2016 gerestaureerde Sluiswachterkantoor, met recht een icoon in Leidschendam, is in kleine groepen onder begeleiding van een sluiswachter te bezichtigen. Er is informatie over de gevelstenen en ornamenten aan de buitenzijde van het pand. Kijk op www.zuid-holland.nl/sluisleidschendam/ van de Provincie Zuid Holland voor meer informatie en prachtige foto's van dit gerestaureerde icoon. Tussen 13.00 en 15.00 uur loopt Peter van Velzen van Restauo

Architecten BV met belangstellenden rond het pand en vertelt over de bijzonderheden van het pand en zijn ervaringen en dilemma's bij de restauratie van het sluiswachterkantoor.

NIEUW OPEN

23. Dorpskerk (Peperbus)

>> Delftsekade 7

(open van 10.00-16.00 uur geen activiteiten van 12.30-13.00 uur)

- Overzicht van achtkantige kerken in Nederland en daarbuiten;
- Overzicht geschiedenis Dorpskerk aan de hand van boeken, schilderijen, prenten en attributen;
- Rondleiding met toelichting tijdens de openstelling;
- Beklimmen torentrap naar dak van de kerk met zicht op de dakconstructie en uitzicht op het sluisgebied;
- Doorlopende diaprojectie Symboliek op begraafplaatsen in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk in de binnenhof van de kerk;

- High Tea in de ontvangstruimte van de kerk en op het pleintje voor de ingang aan de Damhouderstraat 2a vanaf 13.00 uur;
- Koffie en thee zijn verkrijgbaar tijdens de openstelling.

24. Dieselgemaal De Antagonist

>> Stompwijkseweg 11

Open tot 16.00 uur

Het gerestaureerde monument is in volle glorie met draaiende motoren te bekijken. Vrijwilligers geven toelichting.

25. Molendriegang

>> Stompwijkseweg 24, 26 en 28

Het erf rond deze "Parels van Riet" is vrij toegankelijk. De molens kunnen niet van binnen worden bekeken.

Stompwijk

26. Sint Laurentiuskerk

>> Doctor van Noortstraat 86

Er zijn regelmatig rondleidingen door kerk, kerktoeren en kerkbos. Er is informatie over de historie van de kerk, en ook zijn vele kerkattributen te bezichtigen. Er wordt aandacht besteed aan Maerten van der Velde, de grondlegger van de kerk in Stompwijk. Doorlopende dia-presentatie Symboliek op begraafplaatsen in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk.

27. De Bles

(v/h Het Blesse Paard)

>> Doctor van Noortstraat 154

Een pand met 330 jaar geschiedenis, een icoon in Stompwijk. De Stichting Oud Stompwijk heeft een foto-expositie ingericht en leden vertellen over de geschiedenis van het monument en haar verwevenheid met Stompwijk. De brasserie is open.

Geen openstellingen, maar wel waard om te bekijken

- Begraafplaats Parkweg en Begraafplaats Wilsveen
- Tenuispark Vreugd en Rust: In 1928 besloot een aantal notabelen in Voorburg een tennispark te stichten met zes tennisbanen. Het park is gelegen tussen eeuwenoude bomen in het gelijknamige Park Vreugd & Rust. Het clubhuis is opgetrokken vanuit de fundering van de toenmalige plantenkas, dat deel uitmaakte van de moestuin. De smeedijzers spanten en glasroeden zijn nog waarneembaar. De beheerderswoning is in 1932 gebouwd.
- Boerderij Essesteijn (Dekkers Hoeve): Activiteiten van de Talentenloods

Informatiepunten

Stichting Open Monumentendag
Leidschendam-Voorburg
www.ond-lv.nl

Bij de stands ter hoogte van Huize Swaensteyn in de Herenstraat, Voorburg en op het kerkplein (Sluisant, Leidschendam) voor de H. Petrus en Pauluskerk is informatie te verkrijgen over de activiteiten op Open Monumentendag in Leidschendam-Voorburg. De uitgebreide programmakrant is hier verkrijgbaar. Vanaf 14.00 uur is het boek "Sprakmakende personen in Voorburgse prentkunst" van Kees van der Leer en Gerard Duijvestein hier te koop.

Historische Vereniging Voorburg
www.historischeverenigingvoorburg.nl

In de stand van de Historische Vereniging Voorburg - naast de Oude Kerk in het oude centrum van Voorburg - is informatie verkrijgbaar over historisch Voorburg.

Vereniging Erfgoed Leidschendam
www.erfgoedleidschendam.nl

Stand op het kerkplein (Sluisant, Leidschendam) voor de H. Petrus en Pauluskerk.

Stichting Mooi Voorburg
www.mooivoorburg.nl

Mooi Voorburg geeft het verleden toekomst

Zoals ieder jaar staat Mooi Voorburg met haar tent bij de dorpspomp op de hoek van de Herenstraat en de Van Schagenstraat. Mooi Voorburg haakt met het thema Iconen & Symbolen in op een grotere bekendheid van de icoon Vincent van Gogh samen met Spinoza en Huygens.

In de tent wordt bezoekers gevraagd aan te geven (of te raden) waar een aantal gefotografeerde iconen in Voorburg zijn te vinden.

Stichting Hoekenburg
www.hoekenburg.com

Stichting Hoekenburg heeft een expositie van fotomateriaal van 2 Voorburgse iconen: Dick v.d. Engh en Elly Smeenk.

Stichting Oud Stompwijk
www.oudstompwijk.nl

De stichting verzorgt een foto-expositie in de Laurentiuskerk en in Brasserie De Bles. In beide monumenten vertellen zij verhalen en geven achtergrondinformatie over Stompwijk. In de Laurentiuskerk is een collectie

bidprentjes te zien die een belangrijk middel vormen voor stamboomonderzoek. In een later stadium zal er een bidprentjes beeldbank komen. In De Bles is er gelegenheid om uw "oude" foto's te laten scannen die dan op de Stompwijkse digitale beeldbank geplaatst worden.

Historisch genootschap De Blauwe Tram
www.blauwetram.nl

Stand op Huygenstraverse (Westeinde/hoek Stationsplein, Voorburg).

**Pak de fiets
of neem de
pendelboot!**

Spraakmakende personen in Voorburgse prentkunst

Dit boek is geschreven door historicus en schrijver Kees van der Leer en de illustraties zijn van Gerard Duijvestein. Het boek is tot stand gekomen in samenwerking met de stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg.

In dit boek staan 23 belangrijke personen uit de geschiedenis van Voorburg centraal. Ieder op zich is al

een icoon voor zowel Leidschendam-Voorburg als voor de geschiedenis van Nederland. Verder hebben ze hier bijna allemaal voor kortere of langere tijd gewoond en zijn hun woningen vaak opgenomen in monumentenroutes. De in het boek opgenomen etsen, gravures en litho's zijn op hun beurt weergaven van symbolen van hun tijd. Het boekwerk wordt op Open Monumentendag gepresenteerd.

Om 14.00 uur wordt het eerste exemplaar van het boek overhandigd

aan de burgemeester van Leidschendam-Voorburg, de heer Klaas Tigelaar in Buitenplaats Middenburg - Westeinde 28.

Om 15.00 uur geeft Kees van der Leer een korte lezing over het boek in Villa Het Kruispunt - Westeinde 43 in Voorburg. Een gesigneerd exemplaar is daar te koop voor € 20,-.

Vanaf 14.00 uur is het boek te koop bij de informatiestands van Open Monumentendag Leidschendam-

Voorburg en in de boekwinkels van Leidschendam-Voorburg.

Symboliek op begraafplaatsen

Rond begin 19e eeuw kwam er in Nederland aandacht voor het hebben van een persoonlijk grafmonument. De graven werden voorzien van symbolen, uitingen van de heersende tijdgeest en in overeenstemming met zijn/haar geloof.

Vaak verwezen deze grafsymbolen naar rouw, trouw, hoop, gedenken, herdenken, troost en liefde. Voorheen was dit veelal voorbehouden aan de rijken. Symbolen zijn zo oud als de mensheid, hebben vaak meerdere betekenissen en lichten meestal een tipje van de sluier op van de overledene of de personen die zij achterlaten. Veel symboliek is te vinden op de begraafplaatsen van Leidschendam, Voorburg en Stompwijk. Deze symboliek wordt belicht in een diavoorstelling, die vertoond wordt in de Sint Martinuskerk in Voorburg, de Dorpskerk (Peperbus) in Leidschendam en de Laurentiuskerk in Stompwijk.

ArtiBrak

In galerie Artibrak, Herenstraat 44 in Voorburg, is van 31 augustus t/m 25 september 2016 een tentoonstelling samengesteld in het kader van het thema "Iconen & Symbolen".

Deelnemende beeldende kunstenaars:
Natalia Schoutsen Stefanova - Brigitte Wawoe - Wim Fraeyhoven - Joep Franssen - Lucy de Kruijff - Jolanda Verdegaa - Erik van 't Hoff - Winnifred Bastian - Sandra de Haas - Lies Groeneveld - Eva Murakeozy - Atie de Visser.

Het Grote Kinderkunstproject

Meer dan 50 kinderen uit Voorburg-Leidschendam hebben afgelopen maanden hard gewerkt aan het Grote Kinderkunstproject.

De kinderen maakten - onder begeleiding van kunstenaars uit de regio - kunstwerken rondom één thema: Iconen & Symbolen. Niet toevallig ook het thema van de Open Monumentendag.

Op zaterdag 10 september zijn alle kunstwerken te bewonderen in verschillende monumenten van 10.00 tot 17.00 uur:

Het symbolische hart van je wijk > Opifexkerk (17)
Afvalkunst > Sint Martinuskerk (13)
Emotiekunst rondom iconen > Buitenplaats Middenburg (3)
Het symbool van jouw wijk > Opifexkerk (17)
Expressie Symbolen & Iconen > Neherlaboratorium (16)
Iconen & Symbolen in de Gouden Eeuw > Opifexkerk (17) en Buitenplaats Middenburg (3)
Iconen in Voorburg > Museum Swaensteyn (9)

Colofon

Deze programmakrant is een uitgave van Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg
www.ond-lv.nl

- Uitgave: september 2016
- Redactie: OMD-LV / Rob Hanzon / Kiek de Vreught
- Vormgeving: Optima Forma bv

Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg is mede mogelijk gemaakt door:

en verder m.m.v. Tramweg Stichting, Sport en Welzijn Leidschendam-Voorburg, Glasatelier Refraction, Artibrak (Herenstraat 44), Museum voor Communicatie, Lionsclub Voorburg Prinses Marianne, Rik van Koetsveld, Extrabox, Bakker Vlinder (Middin), De Ooievaart, Restauro Architecten BV.

Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg zet zich in voor het vergroten van belangstelling en draagvlak voor het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed bij alle bewoners van de gemeente.

Met dank aan de vrijwillige inzet van eigenaren en beheerders van monumenten, lokale cultuurhistorische verenigingen en overige vrijwilligers.

De inhoud van deze programmakrant is met zorg samengesteld. Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de gegevens. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Informatie mag worden overgenomen of gebruikt met bronvermelding.

www.ond-lv.nl

open MONUMENTENDAG
Leidschendam-Voorburg

Open monumentendag

zaterdag 10 september 2016 | van 10:00 tot 17:00u

Exposities kinderkunstprojecten

Expositie Van Telefoniste tot Smartphone in het Neherlaboratorium

Tal van fraaie monumenten gratis geopend voor iedereen

Veel te beleven in het historische Oranjerkwartier

www.ond-lv.nl

open MONUMENTENDAG

BankGiro Loterij

en verder m.m.v. Tramweg Stichting, Sport en Welzijn Leidschendam-Voorburg, Glasatelier Refraction, Artbrak (Heerenstraat 44), Museum van Communicatie, Lionsclub Voorburg Prinses Marijke, Rik van Koetsveld, Extrabok, Bakker Vlinder (Middin), De Olievaart en Restauratie Architecten B.V.

open MONUMENTENDAG
Leidschendam-Voorburg

Open monumentendag

zaterdag 10 september 2016

Voor senioren

Rondrit met bus en boot

Van 11:00u tot 15:30/16:00u | Kosten € 6,00 inclusief lunchpakket

Speciaal voor senioren wordt een rondrit verzorgd met de bus en de boot de Hadrianus met bezoek aan monumenten en activiteiten in en rondom monumenten.

Aanmelden van 25 augustus t/m 2 september 2016 via telefoon 070 369 3929 van Woei Centrale Busvervoer (elke werkdag tussen 10.00 en 15.00u). Bij aanmelden aangeven waar u wilt opstappen. Helaas is het aantal zitplaatsen beperkt, dus VOL = VOL!

Voor meer informatie kunt u terecht bij:
Pieter van den Kerkhof
(070 369 3233)

De rondritten worden mogelijk gemaakt door vrijwilligers van Woei busvervoer.

Opstapplaatsen:

- WDC De Groene Loper
- WDC Oranjerhoek
- WDC De Pijnt
- Halte van lijn 47 op hoek Rijnlandstraat/Damlaan
- Kennedyplein (bij Opifexkerk naast supermarkt Dirk)
- Laurentiuskerk Stompwijk

www.ond-lv.nl

open MONUMENTENDAG

BankGiro Loterij

Flyer algemeen en Flyer senioren

open MONUMENTENDAG
Leidschendam-Voorburg

Open monumentendag

zaterdag 10 september 2016 van 10:00 tot 17:00u

Tal van fraaie monumenten gratis geopend voor iedereen

Expositie Van Telefoniste tot Smartphone in het Neherlaboratorium

Veel te beleven in het historische Oranjerkwartier

Exposities kinderkunstprojecten

Zie www.ond-lv.nl voor het hele programma

open MONUMENTENDAG

BankGiro Loterij

open MONUMENTENDAG
Leidschendam-Voorburg

In het hart van deze krant:
Het volledige programma van de Open Monumentendag 2016

zaterdag 10 september 2016 | www.ond-lv.nl

Diverse advertenties

Kennismaking met het Oranjerkwartier

Wat is een bezoek brengt aan het Oranjerkwartier? Een bijzondere wijk, gelegen in Leidschendam-Voorburg, Oranjerkwartier.

Wat is de wijk? Het grootste aantal woningen en dat hier altijd gevestigd was. De panden op van ouderwetse woningen, nu nog te zien zijn. Als u door de wijk loopt ziet u nieuwe details, gevels, bomen, etc.

Wag 1: Het woningbouwcomplex ligt in 3 straten. Welke zijn dat?

Daar op de Looaan, met uw rug naar het complex, links. Aan uw linkerhand ligt de Nieuwstraat. Aan het eind hiervan aan de overkant (nr 23 - 25) bevindt zich het pand van Ad Vroom. Dit is vandaag open en heeft allerlei originele details. U bent welkom!

Tong in de Looaan, lopend richting Oostende, komt u een tweede hofje tegen, dit maal zonder poort. Dit complex is tussen 1915 en 1923 gebouwd in opdracht van de woningbouwvereniging "Kunstelijk Galun".

Wanneer u de Looaan doorklopt, ziet u aan uw linkerhand, iets verder van de straat af gebouwd, de huizen met de nummers 9 - 19. Deze huizen vormen waarschijnlijk de oudste bebouwing van de Looaan (rond 1900).

Wag 2: Wat valt op aan de nummers van de woningen?

Aan het eind van de Looaan, op het Oostende, werd in 1913 door Pastoor Van Stee, de latere mgr. Van Stee, het initiatief genomen een pensioen te stichten voor weigelande ouderen van dagen. Dat pensioen, dat de naam St. Antoniuskruis kreeg, werd op 1 september 1915 aan het Oostende in Voorburg. In het pensioen werd ook een ziekenkas opgenomen waar bewoners uit de omgeving terecht konden. In 1915 is het ziekenhuis gesticht.

Wat u dat in het pand Looaan 28 vanaf 1920 achtervolgend de volgende versies geweest waren: 2 x een groententent / sjaars & hean-kapper / sjaars / bloemen / handartsinstruments.

open MONUMENTENDAG
Leidschendam-Voorburg

Folder wandeling Oranjerkwartier

Uitgelicht: De juffrouw van de telefoon

In 1881 gaat in Amsterdam het eerste telefoonnet in Nederland van start. Vanaf dat ogenblik brengen telefonistes de verbindingen tussen de abonnees tot stand.

De juffrouw van de telefoon

In Nederland is telefoniste altijd een vrouwenberoep geweest. Maar één van de eerste telefooncentralen in de Verenigde Staten wordt door switchboys bediend. Ook in Duitsland bedient het mannelijke personeel van de telegraafdienst in het begin de telefooncentralen. Rond de eeuwwisseling is het beeld veranderd, telefoniste is dan een exclusief vrouwenberoep geworden. De voornaamste reden is een economische: vrouwenarbeid is minder duur en er zijn veel goed opgeleide meisjes op de arbeidsmarkt. Uit de telefoniedruk is bovendien bekend dat vrouwen dit soort werk, waarbij over een lange periode steeds dezelfde beweging moeten worden gemaakt, beter aankunnen dan mannen.

Het nuttigste beroep

In een liedje van J.P.J.H. Ginge Doornbos uit 1917, is telefoniste het nuttigste van alle vrouwenberoepen: "Maar van alle damesvakken, spant één nog steeds de kroon, 't is het nuttigste van alles: Juffrouw van de telefoon."

Een gewild beroep

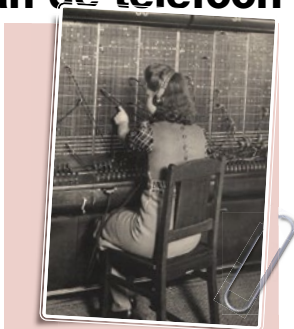
Een telefoniste verdient goed en omdat telefonistes in dienst van PTT en van de gemeente ambtenaressen zijn, heeft het beroep een hoge status. Een functie bij PTT is het gewildst, die telefonistes verdienen ook iets meer dan hun collega's bij de particuliere en gemeentelijke telefoniediensten. De onregelmatige diensten maken het beroep extra aantrekkelijk. Door de mogelijkheid om onderling diensten te ruilen kan een telefoniste gemakkelijk een weekend of een aantal dagen achteraan vrij zijn.

Posten, koorden, stoppen en klinken

Er zijn lokale en interlokale telefonistes. De eerste maken de verbindingen tussen abonnees in een bepaald gebied. Dat kan een stad zijn, een wijk of een dorp. Gesprekken tussen andere plaatsen lopen via de interlokale telefoniste. Telefonistes hebben een eigen taal: het gedeelte van de telefooncentrale dat ze bedienen, heet haar 'post'. De koptelefoon met microfoon is het 'hoofdtelefoon'. De snoeren waarmee ze twee abonnees met elkaar verbindt hetten 'koorden'. Ieder koord heeft twee stekers, de 'stoppen'. De stopcontacten op de telefooncentrale hetten 'klinken'.

Op je 'post'...

In de loop van de jaren dertig groeien de telefooncentralen in de grote steden. In de 'spits' zitten tientallen telefonistes achter de posten. In tegenstelling tot de gemeentelijke steden in dorpen of kleine steden, gaat het er streng toe. In de grote centrale 'Kerkplein' in Den Haag mag tussen acht en vijf niet onderling worden gesproken. Twee minuten vóór aanvang van de dienst moet de telefoniste het haar 'hoofdtelefoon' op haar staan. Wie te laat komt krijgt strafdienst. Tijdens het werk lopen er toezichthouders rond om te kijken of alles er ordelijk aan toe gaat.

Trouwen of carrière?

Telefonistes die hogerop willen moeten nogal wat hindernissen nemen. In 1904 wordt bij Koninklijk Besluit bepaald dat ambtenaressen in het algemeen bij hun huwelijk ontslag moeten krijgen, een regel die later nog wordt aangescherpt. Telefonistes met trouwplannen spannen zich daardoor ook niet in voor de vakexamens. Zij zien hun werk vaak als iets tijdelijks. Maar ook voor telefonistes die ongetrouwd blijven, en wel de vakexamens doen, zijn er weinig mogelijkheden. Het aantal hogere functies, toezichthouder of chef-telefoniste, is beperkt. De doorstroming is traag, pas na vijftien of twintig jaar is bevordering tot toezichthouder mogelijk. Een enkeling brengt het daarna tot chef-telefoniste.

Automatisering

In de jaren dertig neemt PTT het besluit om het gehele Nederlandse telefoonnet te automatiseren. PTT verwacht een sterke groei van het aantal abonnees en het telefoonverkeer, terwijl de grotere telefooncentralen niet meer eenvoudig kunnen worden uitgebreid. In 1900 zijn nog maar dan tweeduizend telefonistes bezig met het doorverbinden van lokale en interlokale gesprekken. Naarmate de automatisering vordert, neemt het aantal telefonistes geleidelijk af. In 1902 valt het doek voor de juffrouw van de telefoon, wanneer het Groninger Oranje Warfium als laatste op het automatische telefoonnet wordt aangesloten.

Bron: Museum voor Communicatie, Den Haag
www.ond-lv.nl

A3 poster Telefoniste

Uw idee is een boek waard!

**Doe mee
en maak kans op de
Parels van Baksteen**

Kijk op www.ond-lv.nl voor meer informatie.

Poster Parels van baksteen

Open monumentendag

zaterdag 10 september 2016 | van 10:00 tot 17:00u

Exposities kinderkunstprojecten

Expositie Van Telefoniste tot Smartphone in het Neherlaboratorium

Tal van fraaie monumenten gratis geopend voor iedereen

Veel te beleven in het historische Oranjestad

Bedankkaartje

A0 poster 'driehoeksborden'

Spandoek Herenstraat

Flyer Kinderkunstproject

Colofon

Dit is een uitgave van de Stichting Open Monumentendag Leidschendam – Voorburg (OMD-LV) Parkweg 275, 2271 BC Voorburg | T 070 – 369 1584 E info@omd-lv.nl | www.omd-lv.nl KvK te Den Haag 27368088

Uitgave: oktober 2016 | Foto's Hein Athmer, Ot Douwes, Marianne Knijnenburg en Kiek de Vreught | Vormgeving: Optima Forma bv

Stichting Open Monumentendag Leidschendam - Voorburg zet zich in voor het vergroten van belangstelling en draagvlak voor het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed bij alle bewoners van de gemeente.

De inhoud van dit verslag is met zorg samengesteld. OMD-LV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de gegevens. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Informatie mag worden overgenomen of gebruikt met bronvermelding.

Foto: Kiek de Vreught

Foto: Hein Athmer

Foto: Hein Athmer

Foto: Marianne Knijnenburg

Foto: Ot Douwes

Foto: Hein Athmer